

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HAALEKANDJA

SEPTEMBER 1937

Nr. 9

1. AASTAKAIK

SISU: 1. J. Kurvits: Eelolevaks hooajaks. 2. A. Renning: Tööliskonna ühine võitlus ja Tööliskoda. 3. Onebody: Mida kõneldakse käitisis. 4. L. Johanson: Tööliste esinduse ülesandeist käitisis. 5. Nathans surnud. 6. I. Rebane: XXIII Rahvusvaheliselt töökonverentsilt. 7. Töötülide küsimusi. 8. I. Rebane: Mis on Tööliskoda ja milleks ta peab kujunema? 9. Ilmar Rebane: Tööliskoda, tööliskond ja töölisliikumine. 10. Tööseisak Krullis. 11. Ringvaade Tööliskoja tegevusest. 12. J. M.: Välismaa ringvaade. 13. Käitiste elu. 14. Mitmesugust. 15. I. R.: Nõuandenurk.

N. Nathans

Eelolevaks hooajaks.

Tööliskoja esimees JOHANNES KURVITS

Suvine vaheaeg, millal organisatsioonide tegevus on vaiksem, on möödunud. Kõigis töölisorganisatsioonides algab jälle hoogus töö ja tegevus oma päevaküsimuste lahendamisel.

Töölisorganisatsioonide pidev kasv on kestnud juba mõnd aega ja see kasv peaks eesoleval sügisel ja talvel tõusma veel õige tunduvalt ning peaks tööliste hulkades süvendama arusaamist ja teadmist, et ainult ja üksi tugevate suurearvuliste töölisorganisatsioonide kaudu leiame tee oma majandusliku olukorra parandamiseks.

Kutseühingud kui sellekohased organisatsioonid teostavad võitlust tööliskonna elujärje parandamiseks. Kus kutseühingud hoopis puuduvad või on oma arvult nõrgad, seal ei ole ka tööliste õigused küllaldaselt kaitstud. Vastuoksa, kus on hästi organiseeritud tugevad kutseühingud nii majanduslikult kui ka juhtimiselt, seal on nendel ka öelda mõjuv sõna tööliskonna olukorra parandamiseks.

Seepärast peab tegema kõik, mis võimalik, et kutseühingud jõuaksid tasapinnani, mis võimaldab tööliskonna huve väärikalt kehtima panna ja neid kaitsta. Peab leidma tööliste eneste hulgast rohkem vajalise vilumusega töömehi-juhte, kes viiksid kutseühingud edasi parema tuleviku poole.

+

Tööliskoda on kutseühingute võitluses täiendavaks ja abistavaks asutuseks.

Olles avalik-õiguslik asutus on tal ülesandeks tööliskonnale elulisi küsimusi esile tõsta ja nõuda, et need küsimused võetaks arutlusele ja lahendamisele vastavate riiklike võimude poolt. Tööliskoda ei ole võtnud ega saagi võtta kutseühingult nende ülesandeid.

Tööliskoja ja ta juhtivate organite moodustamisest on osa võtnud kutseühinglased ülemaaliselt, olgu need töölisvanemad või valijasmehed. Juhtivaile kohtadele on valitud eranditult kutseühinglased, kes ühtlasi on ka juhtivaiks inimesiks oma kutseühinguis. Seepärast ei saaks tekkida vastuolu kutseühingute ja Tööliskoja vahel. Tööliskoda lahendab ainult neid küsimusi, mida kutseühingud ei suuda, kas olukorra tõttu või vastava keskuse puudumisel. Samuti ei sega Tööliskoda neisse asjadesse, mis on kutseühingu lahendada ja otsustada. Nii saavutatakse rahulik ja asjalik töö mõlema poole — kutseühingute ja Tööliskoja — vahel. Kui aga sel alal tekib mõningaid etteheiteid, siis on see olnud sihilik ja lastakse lendu ainult vastutusvõimetute isikute poolt kuulduste näol, kuna avalikult faktidega seda ei saa tõendada.

K a a s t ö ö

„Tööliskoja Teataja“ järgmisse numbrisse palume ära saata hiljemalt 15. septembriks.

K o j a b ü r o o

on avatud kella 9—3, koja peasekretäri kõnetunnid ja juriidiline nõuanne, alates 1. septembrist, on jälle endiselt igal äripäeval, peale laupäeva, kella 5—7 õhtul. Koja nõuniku kõnetunnid on äripäeviti kella 11—1 ja ühistege-

vusinstruktori kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kella 5—7.

Koja esimehe kõnetunnid on endiselt igal esmaspäeval ja neljapäeval 6—7 õhtul.

Brošüür koja ülesandeist ilmub lähimail päevil Ilmar Rebase sulest ja on saadaval tasuta levitamiseks. Lähimal ajal ilmub ka brošüür koja ühistegevusinstruktori H. Iskülli sulest tööliste ühistegevustööst ja on koja büroos saadaval.

Tööliskoda kui avalik-õiguslik asutus ja suurel määral seotud sotsiaalministri korraldustega, on teatud määral oma tegevuses piiratud. Siiski ei ole see olukord takistanud Tööliskoja üles seada oma nõudmisi ja võidelda nende vastuvõtmise poolt. Me ei ole sellest hoolinud, et meil nõudmised on suurelt osalt täitmata. Aga me oleme pidanud oma kohuseks neid nõudmisi, mis alt üles tulid, avalikkuse ette viia ja neid kaitsta kui tõelisi tööliskonna tahtevaldusi.

✱

Tööliskonna nõudmiste hulk on suur. Need nõudmised avaldati selgesti viimasel üleriiklikul töölisvanemate ja valijameeste konverentsil eriresolutsioonidena. Seda tehti asjalikult ja kindlalt, ega ole kahtlust, et nende nõudmiste juures tööliskond arvestas tegeliku elu võimalusi. Nende resolutsioonide hulgast oleme tõstnud esile viis tähtsaimat. Need resolutsioonid on küll juba avaldatud eelmises „Tööliskoja Teatajas“, kuid siinkohal võiksime neid veelgi nimetada.

Üle maailma käib võitlus 40-tunnilise töönädala sisseseadmiseks, kusjuures tasu arvestatakse 48 tunni eest. Juba on märgata, et töölisi vallandatakse. Vallandamise oht varitseb mitmes tööstusharus, eriti tekstiiltööstuses. Töötute tekkimise ärahoidmiseks on vajaline see nõudmine kiires korras läbi viia.

Samuti on vajaline pikendada puhkeaega, kuna juba praegu nii mõnigi kutseala, näiteks trükiteöstus, ilma seaduseta annab oma töölisile kaks nädalat palgalist puhkust, mõni trükikoda — arvestades kurnavat tööd — isegi 3—4 nädalat. Me peame püüdma vähimalt kaheteistkümnepäevast palgalist puhkust kõigile töölisile.

Meile lubati ammugi sotsiaalkindlustuse laiendamist. Eriti tõsteti möödunud konverentsil esile vanade ja invaliidide toetamine. Sellest oleme veel kaugel. On ju tõesti võimatu olukord vanadel töölistel, kes pärast 25—40-aastast töötamist invaliididena vallandatakse, lastes neid „pensionile“, mis on 4—10 krooni kuus, ja ka sedagi maksavad ainult üksikud suurtööstused, kuna suurem osa vanu töölisi vallandamise korral jääb saatuse hoole.

Oleme juhtinud tähelepanu sellele, et töölised ei saa vajalisel määral parandada oma töö- ja palgatingimusi, kuna otsustav sõna on sel alal töötulide lahendamise komisjonil. Viimane aga on väga tagasihoidlik ega teosta neid nõudmisi, mis teises olukorras oleksid lahendatavamad.

Viiendaks nõudmiseks oleme tõstnud tööliste õiguse end vabalt organiseerida — valida vabalt oma keskus. Töölised tahavad ja peavad olema ise peremehed oma kutseühinguis!

✱

Me oleme alati apelleerinud oma valijaskonna poole ja nõudnud samalt valijaskonnalt asjalikku arvustust oma tegevusele. Kui aga leidub sihilikkust mõnede tumedate sihtidega isikute poolt, kes tahavad kasutada tööliskonda oma eesmärkide saavutamiseks, siis ei häiri see meid mitte. Tahame olla julged teadmises, et kui meie valijaskond usaldas ja usaldab praegusi Tööliskoja juhte ja kui me suudame valijaskonna poolt meie peale pandud kohustusi tööliskonna huvides kaitsta, siis seisab meie seljataga ka ühtlane tööliskond.

Seepärast eeloleval tegevushooajal tahame veelgi energilisemalt võidelda meie õigustatud nõudmiste eest, lootes sedasama meie volitajalt: kutseühinguliselt organiseeritud töölisvanemait, Tööliskoja valijameestelt ja kogu Eesti tööliskonnalt.

Tööliskonna ühine võitlus ja Tööliskoda

Anatol Renning

1.

Raske aeg on prooviaeg; siis hävivad nõrgad, kuid saavad tugevamaks need, kellel on elujõudu ja vastupidavust.

Seepärast pole midagi imestada, et Eesti tööliskond on asunud tõusuteele parajasti ajal, kus olud olid selleks kõige vähem soodsad.

Raskel ajal selgus tööliskonnale kõigepealt, et ühiste huvide eest peab ta ühiselt välja astuma.

Teiseks on süvenenud äratundmine, et olukord võib paraneda sel määral, nagu kasvab tööliskonna jõud. Puudub see — siis pole suurt kasu ka seaduseparagrahvidest. On tööliskond tugev — siis kohanevad varem või hiljem paragrahvid tema eluliste vajadustele.

See aktiivsuse ja ühtluse tung, mis tungis tööliskonna sügavustest, ongi põhjuseks, miks on viimased 3—5 aastat toonud nii põhjapanevaid muutusi.

Töölisliikumine on läinud nagu tihedast sõelast läbi. Tühine sõnadetegemine, poliitiline äritsemine, — see on jäänud sõela peale. Sõela peale on jäänud ka inimesi, — nagu see rasketel aegadel alati juhtub.

Õhkkond töölisliikumises on saanud sellega tervemaks. Selgemaks on saanud teed ja ülesanded, on kasvamas usk ja enesekindlus.

2.

Üleminek uuele põhiseadusele nihutab paratamatult enam esiplaanile poliitilised küsimused. Töölisliikumisest kõrvalseisjad juba ootavad võib-olla, et nüüd läheb jälle omavalhiseks võitluseks ja tööliste ligitõmbamiseks lahti. Kuid võib kindlasti ütelda, et see unistus ei täitu.

See ei tähenda muidugi maailmavaatelite erinevuste kadumist Eesti tööliskonnas. Kuid tänapäeva konkreetse võitluses on leitud ühine tee — vabakutseühinguline tee — ja on püstitatud Keskliidu kongressidel ja töölisvanemate konverentsidel kogu tööliskonna seisukohad ja nõudmised.

Nende seisukohtade vastuvõtmine sündis üksmeelselt ja samuti üksmeelselt peab toimuma ka võitlus nende teostamiseks. Siis on sel võitlusel tulemusi, — siis selgub kõigile, et kongresside ja konverentside resolutsioonid ei ole paljas paberimäärimine.

3.

Tööliskonna enda ühtlus oli suureks kergenduseks Tööliskoja tegevusele. Tööliskoda on kogu tööliskonna esindus; ta peab tegutsema nii, et kogu tööliskond oleks ka tõeliselt tema taga. Siis ta vastab oma ülesandele.

Oleks tööliskonna hulgas lahkuminevaid voelusi, siis peaks koda otsima keskteed, kompromissi, et tema seisukohavõttud seaduseelnõude kohta, tema algatavad, kogu tema tegevus ei muutuks ühekülgsesks.

Tegelikult ei tekkinud seesuguseks lahkarmamiste silumiseks mingit vajadust, sest

põhimõttelisi lahkuminekuid ei ole Eesti tööliskonnas esile tulnud. Koda püüdis tegutseda võimalikult tihedamas kontaktis oma valijatega ja kutseühingutega; selleks pöördus ta nende poole oma tähtsamate seisukohavõttude puhul, et koostada oma ettepanekud valijate ja kutseühingute vastuste põhjal; selleks avab ta neile oma ajakirja veerud, selleks korraldab ta koosolekuid ja kutsus kokku üleriikliku konverentsi. Ja nii on koja töös vastuvaidlematult selgunud, et mingid põhimõttelised erinevused ei sega tööliskonna hoogtööd võitluses oma vabaduse, õiguste ja inimväärse elu eest. Kunstlikult neid vastolusid tekitada väljastpoolt või näidata, et nad on olemas, ei ole korda läinud ja kahtlematult ei lähe ka korda.

4.

Olukorrad on praegu keerulised ja väljavaated ebaselged. Kuid koja tegevuse suund püsib selgena ja sirgena, kuna suunaks on temale tööliskonna poolt antud juhtnõored.

Vastuvaidlematu on kõigepealt, et kojalt pole mõtet ega ole ka õigust sõlmida kokkuleppeid rühmitustega seespool või väljaspool tööliskonda.

Esitaks on möödunud aeg, kus tööliskond oli mitme rühmituse „jagada“; kunstlikud vastolud on, nagu öeldud, vaibunud ja nende kunstlik ülessoendamine ei lähe enam korda. Teiseks on Tööliskojal vahetu kokkupuude oma valijatega ja kutseühingutega ja ta ei vaja kõrvalisi vahetalitajaid.

Kolmandaks koda ei ole oma struktuurilt võitlusorganisatsioon: ta ei saa tegutseda ei kutseühingute keskkliiduna ega poliitilise parteina; ka selles mõttes on kokkulepete sõlmimine temale tarbetu ja võimatu.

5.

Siin tekib küsimus: kuidas kujunevad koja vahekorrad teiste tööliskeskustega, s. o. kutseühingute keskkliiduga ja poliitilise parteiga?

Kahtlemata peab tööliskonnal olema nii keskkliit kui partei. Ainult nende organisatsioonide kaudu on saavutatav oluline edu tööliskonna võitluse teedel; koja kaudu võib tööliskond oma seisukohad öelda ja põhjendada, kuid nende elluviimine jääb kutseühingute ülesandeks tööandjate suhtes ja partei ülesandeks riigivõimu suhtes. Ainult siis, kui keskkliit ja partei teotsevad tööliste vabade organisatsioonidena, vabadena hooldamisest, võib tunnustada olukorra normaalseks.

Koja osatähtsus tööliskonna elus peab siis muidugi muutuma. Kuid praegu on koda ainsaks tööliste omavalitsuse keskuseks; tööliskonna ühine tahe võib avalduda ja avaldub ainult koja kaudu. See tahe peab endale kätte võitma ka teised avaldumisvõimalused. Kuid kutseühinguline ja teisel pool poliitiline organiseerumine peavad kujunema tööliste täielise isetegevuse ja omavalitsuse alu-

sel, — s. o. samal alusel, millele on rajatud ka Tööliskoja tegevus.

Ja kui alus on ühtlane, siis ei saa olla ruumi tülitsemiseks ja lahkuminekuteks. Ka siis, kui keskliit ja partei ei ole ainult sildiks, kui tööliskond on end kutseühinguliselt ja poliitiliselt täielikult kehtima pannud, jääb koda organisatsiooniks, kelle ülesandeks on küsimuste uurimine, seisukohtade vormimine ja põhjendamine, juriidiline abi, — ühe sõnaga: nõuandev tegevus laiemas ja kitsamas mõttes.

6.

Raskel ajal kätte võidetud tööliskonna ühtlus peab jääma püsima. Töölised jäägu oma organisatsioones peremeesteks!

Need on tööliskonna põhinõudmised, — põhinõudmised selles mõttes, et nende täitmise on kõikide muude nõudmiste täitmise aluseks, sest neis peitub tööliskonna võitluse edukuse võti.

Töölise esinduse ülesandest käitises

L. Johanson.

Töölise töötasu ja töötingimuste parandamine võib sündida ainult töölise ühisel nõudel ja ühisel tegutsemisel. Ühiseks tegutsemiseks on tarvilised organisatsioonid, kes on võimelised oma ülesandeid täitma. Töölise võitlusorganisatsiooniks on kutseühing, kelle kaudu, nagu tõendab töölisliikumise ajalugu ja tegelik elu, on töölisklass suutnud oma majanduslikku ja sotsiaalset olukorda tõsta. Näiteks Inglismaal on töötasu ja töötingimused määratud ühislepingutega, mis on sõlmitud tööandjate ja kutseühingute vahel. Kuigi ka Eestis kehtib juba 8 aastat kollektiivlepingute seadus, on seda siiski suudetud seni väga vähesel määral kasutada, sest kutseühingute jõud ei ole osutunud küllaldaseks, et ühislepingute sõlmimisel esineda tunnustatud ja mõjuvõimsa poolena.

Praegu on Eestis töölise esindajaks töötingimuste parandamise menetluses tööliskogude ja töölivanem, kel on suured ja vastutusrikkad ülesanded.

Töölivanemate ja tööliskogude kui tööliskonna asutuste iga läheneb juba sajale aastale, kui siiski ei ole siin veel suudetud luua tarvilisi ja kindlaid aluseid.

Eesti käitistes on töölivanemad juba 1903. a. alates. Kuigi Vene 1903. a. seadus andis töölivanematele liiga vähe õigusi, tegutsesid töölivanemad ka vene ajal, eriti töölisliikumise tõusu ajal, küllalt energiliselt ja viljakalt. Suurtes palgavõitlustes ja streikides oli töölivanemal juhtiv osa. 1917. a. muudeti Vene seadust nii, et vabrikukomiteede asutamine võis sündida töölise eneste algatusel. Töölivanemate ja nende nõukogude õigusi laiendati väga tunduvalt Eesti ajutise valitsuse 22. jaan. 1919. a. määrusega, mil oli seaduslik jõud ja mis määras ettevõtte töölise esinduste ülesanded, koosseisu ja asutused.

Käitise töölise organisatsioonil oli ülesanded „ettevõtte töölise ühendamine nende vahekorra kaitseks ettevõtte valitsuse vastu“. Organisatsiooni kuulusid kõik ettevõtte töölised, alates 15. eluaastast. Valimisõigus oli 17. eluaastast alates. Töölivanemad valiti ettevõttes, kus oli 10 ja enam töölise. Määrati ka tasu töölivanemale. Ülesannete loetelu vastas ligilähedalt praegusele.

1931. a. anti tööstuslike käitise tööliskonna asutuste seadus, mis tõi senises korras

muudatusi. Töölise huvide kaitseks ning nende majanduslike olude paremale järjele tõstmiseks ja käitise arendamiseks kaasaaitamiseks võib 1931. a. seaduse järgi „tööliskonna asutusi“ ellu kutsuda vaid neis tööstuslikes käitistes, mis on asutatud vähimalt kolmeks kuuks ja kus on vähimalt 25 töölise. Seaduse alt jäeti välja ka raudtee liikumisteenistus üldse, „käitised inimeste ja asjade veoks raudteedel ja mereteedel“, samuti need käitised, mis aluvad Kaitseministeeriumile.

Tööliskogude ja töölivanema ülesandeks on 1931. a. seaduse järgi kõigepealt kaasaaitamine käitise tootmisprotsessi ratsionaalsemale järjele seadmiseks. See vastab küll majandusdemokraatia programmile, kuid just sel alal on praegustes tingimustes töölivanemal raske oma ülesandeid täita, kuna tema kaastööd siin ignoreeritakse. Tööliskonna asutustel on õigus teha ettepanekuid, ühele või teisele asjale juhtida tähelepanu, ilma et tal õigust oleks käitise juhatuse korraldustele vahele segada.

Tähtsaimaks ülesandeks on töölivanemal käitises tekkivate töötülide lahendamiseks kaasaaitamine, sisekorramääruste, palgatariifide, tükitööhinnakirjade ja teiste käitise tööliskonnasse puutuvate korralduste koostamisel esinemine tööliskonna huvide kaitsjana, käitise tööliskonna esindamine tööliskonna tarvis loodud asutustes, kus tööliskonna esindamine on nähtud ette vastava seaduse, määruse või põhikirja alusel. Töötülide lahendamise seadus, mis lülitas kutseühingu välja, loeb tööliskogude liikmed ja töölivanema töötüli töölise esindajaiks ilma selleks eriliselt volitamata, kui töötüli algamiseks on käitise töölise üldkogu otsus.

Töölivanemad suudavad oma ülesandeid täita vaid siis, kui neid toetavad üksmeelselt käitise töölised.

Töölivanemad valvavad selle järele, et sisekorra määrused, palgatariifid ja tükitööhinnakirjad vastaksid seaduse nõudeile ja kokkuleppele, kaitstes kõiki töölise, aga ka iga üksikut töölise.

Palgatülide lahendamisel on töölivanemal vaid esindaja ülesanded. Kuigi otsuse teeb töötülide lahendamise komisjon iseseisvalt, ilma et tal tarvitseks arvestada töölivanema veenvaid seletusi ja põhjendusi, siiski on väga tähtis, kuidas ja missuguste andmetega töölise esindaja töölise nõudmisi põhjendab.

Töölisvanema ülesandeks on ka järelevalve käitiste töökaitse ja sotsiaalkohustuse seaduste ja määruste täitmise üle, ning tarbekorral tööandaja või tööinspektori tähelepanu juhtimiseks alal ettetulnud puudustele või väärnähtustele. Tööinspektiooni seaduse järgi on tööinspektiooni ametnikel õigus nõuda, et inspektiooni käigul neid töölisvanem või üks töölisnõukogu liikmeid saadaks. Selle õiguse otstarve on, et — töölisvanem juhiks tööinspektiooni tähelepanu puudustele ja töökaitse eeskirjade rikkumistele, mis käitises aset leidnud.

Töölisvanema ülesandeks on selle järelevalvata, et ka tööaja seadust täidetakse, seadusevastaselt ületunde ei tehtaks ja neid taumata ei jäetaks.

Seadus laste, alacaliste ja naiste töö kohta, samuti töölise töölepingu seadus sisaldab ülesandeid töölisvanemaile, kes peab valvama selle järele, et need seadused kõrvalepõiklemata ja möödahiilimata rakendamist leiaksid. Haigus- ja õnnetuskindlustuse alalgi on töölisvanem oma käitise töölise õiguste kaitsjaks.

Kui töölisnõukogu tahab oma ülesandeid korralikult täita, siis peab ta kasutama oma õigust siis, kui see on tarviline, ja nõudma tööandjalt seletust esilekerkinud asjaolude kohta. Samuti on tarbekorral paratamatu raamatute ja dokumentide vaatamine, et selgitada vaieldavaid küsimusi.

Eriti tähtsaks tuleb lugeda töölisnõukogu ülesandeid töölise massilise palkamise ja vallandamise juures. Tööandja on kohustatud

juba varakult töölisnõukogule teatama massilisest vallandamisest ja uute töölise palkamisest ja täitma töölisnõukogu näpunäiteid, kui need on sihitud olukorra pehmemendamiseks töölise vallandamisest.

Kuigi seadus kõneleb eraldi massilisest vallandamisest, siiski ei eita see töölisnõukogu ja töölisvanema õigusi üksiku töölise vallandamisel: ka siin on töölisnõukogu ja töölisvanem see, kes valvab õiguse ja seaduse täitmise järele.

Tööliskonna asutuste seadusel on suuri lünki ja puudusi, millele töölise kongressid ja Tööliskoda on juhtinud tähelepanu, nende kõrvaldamist ja seaduse täiendamist nõudes, ühtlasi vastavaid ettepanekuid tehes. Seaduse ignoreerimine on õige laialdane nähtus: ei lasta valida isegi töölisnõukogu ja vanemaid, püütakse neist vabaneda, töölisvanemale survet avaldada jne.

Tööliskonna asutuste seadusegi teostamine sõltub töölise iseteadvusest ja ühistundest.

Tööliskonna asutuste vajadust põhjendati 1931. a. sellega, et ei saavat endale ette kujutada majandust ilma kõigi tootvate jõudude koostöötä. Tööstuse edukaks arenemiseks on vajaline kõigi tootmisprotsessis esinevate tegurite koostöö. Toodi põhjuseks ka dr. Stolzmanni väide, et „ettevõtte on feudum, mitte indiviidi allood, ei üksikettevõtja ega üksikutöölise oma“. Toonitati majandusdemokraatiat ja tööliskonna asutusi kui selle teostamise vahendeid. Majandusdemokraatiat on viimaseil aastail küll tagaplaanile surutud, juhi

Mida kõneldakse käitises?

Turbast ja turbatöölisist

Onebody

Kütteprobleemi lahendamiseks Eestis aitavad kaasa suure turbarabad. Teatavasti juba möödunud talvel kannatasime suurt puukriisi — puude hinnad tõusid ligi 100 protsenti. Puude kasutamist kütteks ei peeta rahvamajanduslikult soovitatavaks — selle all kannatavad metsad, millised meil niigi on vähenenud. Nii on kerkinud turba kui kütteenaine tähtsus suurelt. Vastava kütteprobleemi uuriva komitee aruandes nähti sel alal ette produktiooni tõstmist. Suurejoonelisemalt võetakse praegu turvast Lääne- ja Harjumaal, Ellamaa elektrijaama lähedal. Juba jõujaam ise vajab elektrienergia saamiseks hulga turvast, peale selle aga peab see turbaraba aastas andma veelgi tuhaneid vaguneid turvast müügiks. Nii on kujunenud Ellamaal üks suuremaid Eesti turbatööstusi.

*

Kui rongiga sõita Riisiperest Haapsalu poole, siis näeme lõpmata suuri välju, millel mustade kujudena asuvad kõrged turbaaunad. Kümme-kond turbapressi töötab suve läbi kahe vahetusega, tehti ületunde, et aga saavutada vajalik normi. Vabariigi Valit-

sus andis koguni turbatööstusele soodustusi, lubades teha piramatult ületunde.

Õigupoolest asub Ellamaa elektrijaam väikese Turba jaama lähedal, sellenimeline Ellamaa jaam ise on kahe kilomeetri kaugusel Turba jaamast.

Kogu tööd juhivad kolme nimega Riigi Turba tööstuse A.-S. Peakontor asub Tallinnas, koha peal töötavad a.-s. usaldusmehed, kes ka korraldavad kohapeal olevaid töötingimusi ja juhivad ettevõtte tegevust. Õigupoolest on elektrijaam terve kombinat. Ülalnimetatud turbatööstuse kõrval teenib elektrijaamas terve hulk elektritöömehi, samuti on jaama juures töökojad rana- (treimise-, lukusepa- ja sepatöö) kui ka puutöö tarvis. Turbatööstus ise on hooajaline töö, välja arvatud ka talvel vajalised abitöölised turba transporteerimiseks ja lossimis-laadimistööle. Kõik teised töölised on aga pidevalt aasta läbi jaamas tööl, moodustades kindlakujulise töölise kaadri.

*

Töölise (pidevalt töötavate) elu keerleb kõik jaama ümber. On loomulik, et jaam

printsip on paljudes riikides esile tunginud, kus oligarhhia ja ohlokraatia on muutunud demokraatia aseaineks, kuid tööliskonna asustuste ülesannete teostamine on vajaline ka väljaspool majandusdemokraatiat — nimelt tööliste huvide kaitsel.

Austria ja Saksamaa praktika enne fašistlikku diktatuuri näitab, et töölisnõukogud suutsid tunduvalt parandada tööliste olukorda ja mõjutada töökaitse seaduste täitmist.

Ka Eesti omad kogemused tõendavad, et neis käitis, kus tegutsevad töölisvanemad ja töölisnõukogud, on tööliste õiguslik olukord parem kui teistes. Ka Eestis on töölisvanemad ja töölisnõukogud suutnud, kõigi puuduste ja takistuste kiuste, täita neid ülesandeid, mis neil on tööliste huvide kaitsmisel. Ilma töölisvanemateta ja töölisnõukogudeta

valitseks käitistes praegusest raskem olukord, töökaitse seaduste rikkumine oleks veel laialdasem kui nüüd, tööliste töölepingu täitmine sünniks vaid ühe poole — tööandja — äranägemisel, omavoli oleks piiramatu.

Näiteid võib tuua käitistest, kus töölisvanemad puuduvad.

Seepärast tuleb eriti rõhutada töölisvanemate ja töölisnõukogude tähtsust, nõuda seaduse ulatuse laiendamist ka nende käitiste kohta, kus on alla 25 töölise, töölisvanemate õiguste laiendamist ja töölisesindajaile kindlamat kaitset, et nad oma ülesandeid võiksid täita survet kartmata ja segamatult.

Kutseühingud ja käitiste organisatsioonid on mõjuvaimaiks tegureiks tööliste majandusliku ja sotsiaalse elutaseme tõstmisel.

Nathans surnud

28. juulil 1937 kukkus Brüsseli lähedal maha lennuk, mille sihiks oli Pariis. Selles lennukis leidis surma Rahvusvahelise Transportitööliste Liidu peasekretäri asetäitja N. Nathans.

Nathans suri keset oma kohustuste täitmist — Pariisis peeti Hispaania töölislaste kaitseks ettevõetavate sammude arutamise koosolekut, millest pidi osa võtma ka Nathans. Kadunu oli ka meile küllalt tuntud kuju, olles

mõned aastad tagasi viibinud Eestis külas transportitööliste juures.

N. sündis 7. detsembril 1883. a. Arnheimis (Hollandis). Olles raudteeametnik, tegi ta kaasa suure streigi. Streik suruti maha ja organisatsioon aeti laiali. N. oli organiseerinud salaametiühingu endise asemele. 1910. aastal sai sellest teada raudtee direktsoon, kes pani kadunule ette loobuda kas ametiühingust või raudteeteenistusest. Nathans ei loo-

kindlustab neile teatud elamise, ja seepärast ollakse ka tihedas seoses tööstuse huvidega. Ettevõtte on aasta-aastalt püüdnud luua paremaid elamistingimusi koha peal, püüdes seekaudu siduda töölisi töökohaga. Kui mõned aastad tagasi töölised olid sunnitud elama võrdlemisi viletsates korterites, siis on juba paari aasta eest ehitatud kaunis suured ja nõgusad korterid, millised paremuselt on ees mõnestki Tallinna aguli ehitatud korterist. Teiseks on ettevõtte püüdnud võimalust mööda kaunistada ka soodevahelist ümbrust ja on saavutanud sel alal kaunis häid tulemusi. Nii planeeriti jaama ümber asuv maa parkiks, vajaliste tükidega, ujulaga, pinkidega ja väättaimedega. Isegi kaks luuke ja väike sõudepaat muretseti tiigile. Kultuurielu tõstmiseks aidati kaasa luua tööliste ja ametnike kultuurhariduslik selts, võimaldades viimasele ka kino avamiseks ruume. Aasta eest ehitati vajaline rahvamaja-hoone, kus saadi peale kino korraldada ka igasuguseid koosviibimisi, piduõhtuid kui ka spordivõistlusi.

See kõik oli siis, kui riigi metsatööstus oli veel aktsiaseltsiks muutmata. Ei tea, mis kasu oli riigil turbatööstust aktsiaseltsiks muuta, kuna ta oli nii-kui-nii monopolistlik ettevõtte ja võis ainult edasi areneda. Töölisil, igatahes, sellest küll senise järgi otsustades kasu ei olnud.

*

Aktsiaselts ei ole küll vana, kuid hiljuti võis Riigi Turbatööstus pidada oma 15-aastast kestusjuubelit. Muidugi, aktsionärid võisid tunda uhkust senisest edukast tööst ja kahtlemata ei olnud nad kitsid ja-gama ka vastavat kiitust asjaomastele. 21. juulil olidki aktsionärid kokku sõitnud Turbasse, kusjuures tegid ringkäigu ka tööstuses. Nende koosviibimine kestis hilisõhtuni, grammofonimuusika valjuhääldaja kaudu ulatus üle pargi, paar moodsat voolujoonelist autot ootas kannatlikult peremehi. Töölised tegid sel tähtsal päeval tööd, press raba all undas ka siis, kui aktsionärid sõitsid Tallinna tagasi. No jah, mis seal rohkem pajatada, töölisile ei jäänud juubelist rohkem jälgi järele kui paar märjale teele jäänud autoratta oma...

*

Nüüd on jõutud nükaugele, et töölisil on valitud ka töölisnõukogu. Oli sellega küll algul jandamist, aktsiaseltsi huvid nõudsid küsimuse isegi rüügikohtusse viimist. Muidugi, see ainult venitas nõukogu ametisse astumist. Lõpuks 9. juulist asus see oma tegevuse ülesannete täitmisele. Seega võivad töölised ajada oma asju juba töölisvanemate kaudu, kes on kauaagest tööstuses töötajad. Küsimusi on lahendada palju. Esiteks ei saada aru, miks tööstuse poolt liigitatakse samu töölisi eesõigustatud ja eesõigustamata

bunud ametiühingust ja sellele järgnes valandamine. Sel ajal said ametiühingud juba õiguse tegutsemiseks ja Nathans valiti raudtee- ja trammitöölise ühingu juhatusse, kusjuures temale usaldati ka häälekandja toimetamine. Sõja ajal kasvasid Hollandi ametiühingud tugevasti ja siin oli Nathansil võimalus näidata oma mitmekülgset tööd transporttöölise organiseerimisel. Sellest ajast tunti teda kui tugevat ja kindlat võitlejat tööliskonna ridades.

1922. aastal tunnustati teda juba rahvusvaheliselt ja sel aastal peetud kongressil valiti ta rahvusvahelise transporttöölise liidu raudteeaste sektsiooni sekretäriks. 1930. aastal Londonis peetud kongressil valiti Nathans

peasekretäri asetäitjaks. Olles tuntud küll mitte tugeva kõnelejana, oskas Nathans siiski tungida inimeste lähedale ja võita neid oma kavadele. Isegi neis maades, kus juba valitses fašistlik diktatuur, tegi Nathans mõningaid retki, et koha peal kõnelda vabaliste funktsionääridega. Oma rahvusvahelises tegevuses ei kaotanud ta sidet ka kodumaa organisatsioonidega, vaid oli kuni surmani juhatuse liikmeks ühes suuremas transporttöölise koondises.

Jääb kahetseda kadunud töömehe surma. Nii rahvusvaheline ametiühinguline liikumine kui ka meie transporttöölised tunnevad seda asendamatu kaotust.

XXIII Rahvusvaheline töökongverents *)

Ilmar Rebane

Teine küsimus, mis leidis käsitlemist paljude kõnelejate poolt — oli kriisi pehmenemise ja majandusliku elavnemise küsimus. Pessimism, mis mõned aastad tagasi ses suhtes Genfis oli üldine, on annud maad osalt headele lootustele. Optimism on siiski ainult osaline. Relvastuse erakordne hoog annab põhjust tõsistele kartustele maailma majandusliku tuleviku pärast. See

*) Vt. „Tööliskoja Teataja“ nr. 7/8.

hoog on haiglane ja viib kaheldamatult välja relvastusprogrammide täitumisel uuele ja palju sügavamale kriisile kui see, millest maailm on äsja toibunud.

Prantsuse tööliste esindaja Jo u h a u x toonitab, et majanduslik elavnemine on rahvusvahelise majandusliku koostöö vilj. Majanduslik eraldumine, autarkia, raskendab koostööd ja järelikult ka kriisiraskuste ületamist. Ei majanduslik elavnemine ega koostöö teki isenesest, vaid valitsuste pingutustest ja n-n.

lühikesse puhkuse ajal raudteesõidu hinnalandumise saamisel. Ometigi töötavad need töölised kõik ühesugustes tingimustes, kusjuures ühtedele maksetakse palga ainult üks kord kuus, mitte kahe nädala tagant nagu teistele, ja nagu seda nõuab ka seadus. Esiimesi ei saa kuidagi pidada ametnikeks, nagu ei peeta neid ametnikeks ka töölisanemate valimisel. Palju ja palju teisi küsimusi tuleks töölisanemail lahendada.

*

Olgu näiteks kultuuriline töö Turbas. Enne aktsiaseltsiks muutmist oli tööstuse juhataja suurt rõhku pannud ka tööliste endakultuurilisele tööle ja toetanud sellekohase kultuuriseltsi arendamist. Selts oli ellu kutsunud kino jne. Tööstuse juhatuse oli vastavalt teostanud suurema rahvamaja ehitamise, kus peeti kinoetendusi. Nüüd, töö hooajal, on tööstus selle rahvamaja rekvireerinud väljasttoodud töölisele uluuhuse andmiseks. Suur rahvamaja saal on täis üksikvõoideid. Nagu näha, on tööstusel palju kergem võtta rahvamaja töölisilt kui ehitada maju magamiseks. Viimasel juhul oleks tulnud kulutada vastavate hoonete ehitamiseks, nüüd aga on võimalik tabada kaht kärbest: väljapoole näidatakse suurt rahvamaja töölisele, oma ringis aga lahendatakse selle rahvamajaga korterikrüsi... Ja kino — mis see töönimene ikka tööajal kinos käib, eriti veel, kus ta tööpeeva on pikendatud...

*

Kurat võtaks, ainult 60 sekundit, rekord on aga 43 sekundit! Mehed vannuvad, tassides rasket tuletõrje-vankrit. Need on kohalikud tuletõrjujad, muidugi vabatahtlikud. Pühapäeval olevat Keilas pidamisel suur tuletõrje paraad ühes vastava võistlusega ja seepärast peavad mehed saavutama rekordi. Tuleb tassida suurt veepumpa ühes vooliku ja vastavate atribuutidega umbes 100 meetri kauguselt, pump kiiresti korda seada ja veejuga välja lasta startist lugema alates 43 sekundi jooksul. Nüüd aga igasugused takistused — vahest ei avane voolik, vahest jääb mehe jalg vankri alla jne. — vägisi paneb mehed vanduma. Teisel pool platsil kestab aga: üks, kaks, kolm, üks, kaks, kolm... need on naistuletõrje brigaadiülema käsklused... ka naised valmistuvad võistluse vastu, harjutades rividrilli. Jah, mis teha — tuletõrje asjanduse distsiplineerimine on jõudnud ka Turbasse!

*

Vaatan soo ääres pressi juures mehi, puha venelased. Vehivad kõvasti tööd teha. Neil ju kümnetunniline tööpäev! Töö käib pidevalt, labidad välguvad ja viskavad suuri kamakaid toorest turvast konveileri lindile. Sealt läheb see jahvatajasse ja peene toru kaudu laudadele. Automaatne seadeldis, kus naistel tuleb ainult laudu alla panna. Terasköite kaudu turba mass viiakse üle välja. Naised ja mehed on võtnud positsiooni turba võtmiseks köitelt ja maha panemiseks.

vaba majanduse asendamise reguleeritud majandusega. Vaba-majanduslikud õpetused võivad püsida teoorias, aga nad ei püsi elu ees. Relvastamine ei hävita mitte ainult riikidevahelise koostöö, ei ähvarda ainult rahu, vaid selle haiglane hoog on uue kriisi eelduseks. Püüdes sotsiaalse õigluse ja ühiskondliku rahu poole, ei jõuta sinna, kui tõelikult valmistatakse hävitamise ja sõja vastu.

Veel järsumalt asetab küsimuse inglise tööliste delegaat Hayday, põline konverentsi saadik, kes käesoleval aastal siiski Genfis viibib viimast korda. Hayday on juba 68 aastat vana, ja olles nüüd pensioneeritud ametiühingulise liikumise poolt, kus ta seni töötanud, leiab paraja aja saabunud olevat siirduda poliitilisele tegevusväljale. Hayday küsib: Kuhu jõutakse, kui relvastusprogrammid täituvad? Mis saab töölistest, kes on rakendatud relvastustööstusse? Kas kriisist on välja jõutud vaid selleks, et viskuda uude kriisi?

Maailma majandusprobleemidest kõnedes üldiselt rõhutatakse, et rida teooriaid, mida seni on peetud ainuvalitsevaiks, on iganenud. Uute teooriate püstitamiseks võib-olla aeg pole veel küps. Tuleb lasta end juhtida faktidest ja asjaoludest.

Autarkia ideed näikse olevat kõrvale heidetud. Selle asemele peab astuma maailmamajanduslik koostöö, mis taoteleb rahvusvahelises ulatuses põllumajandusliku ja tööstusliku toodangu tasakaalu. Kui räägitakse juhitud majandusest, siis see reguleerimine peab sündima rahvusvaheliselt. Devalvatsioon, rahakursside

alandamine erimaades on annud häid tagajärgi, aga ka rahanduspoliitikat, mille tähtsus üldmajanduspoliitikas kordkorralt kasvab, tuleb korraldada rahvusvahelises ulatuses.

Eriküsimuse moodustasid direktori raporti vaidlustel sotsiaalpoliitilised probleemid põllumajanduses. Juhti tähelepanu talupojaskonna vaesestumisele ja vajadusele leida vahendeid maarahva olukorra kindlustamiseks.

Käesoleva konverentsi töö keskpunktiks kujunesid tööaja lühendamise küsimused. Vaidlusi tööaja lühendamise poolt ja vastu peeti juba direktori raporti vaidlustel, jätkati komisjonides ja konverentsi pleenumil pärast komisjonide töö lõpetamist.

Tööliste esindus on algusest peale taotelnud üldist konventsiooni kava tööajala lühendamiseks kõigis tööstuslikes käitistes. Seni ei leidnud see seisukoht konverentsi poolt aktsepteerimist. Käesoleval aastal tulid tööaja lühendamise küsimused arutusele üksikute tööstusharude kaupa ja nimelt: tekstiiltööstuses, trükitööstuses ja keemiatööstuses. Tööliste rühm leidis, et seda menetlust jätkates on aegaväitev ja raske jõuda üldisele üksikute lühendamisele tööstuslikes käitistes. Tööliste esindajate vastaval ettepanekul, mis konverentsil seekord vastu võeti, tuleb sellepärast järgmisel töökonverentsil arutlusele juba tööaja üldine lühendamise küsimus.

Vaidlusi tööaja lühendamise poolt ja vastu peeti suure ägedusega. Komisjonides tööandjad püüdsid konventsiooni vastuvõtmist sabo-

Masin unab lakkamatult ja imestad endamisi, kuidas on küll see töö automatiseeritud. Muudkui jõua aga labidaga võtta ja eest turbapätsse koristada. Pole ime, kui selle tööga küll muskleid juure ei tule, vaid pigem inimene võib kestvalt pingutades lühendada veelgi oma eluiga.

Vahest seiskub küll töö. See juhtub siis, kui turbamass tuleb liig kiiresti välja ja naised jäävad eest koristamisega maha. Samuti aga ka sel juhul, kui kiire turbakühveldamisega konveierisse satub turba hulka ka suuremaid kände ja juurikaid, mida masin ei suuda jahvatada, ja seepärast katkeb masina töö. Siis tõmbavad mehed hinge ja puhuvad suitsu — ega seda muul ajal saagi teha.

Kuulan väikest jutujamist venelaste keskel. Üks särgita ja väikese sonimütsiga mees jutustab suitsutunnis:

— *Vot, tuleb siis küla mees meie juure ja küsib, kuidas seda turvast ikka võtame. Omal hobune ja vanker konveieri ääres seismas.*

Näitame. Mees kuulab huviga. Konveier, maidugi, töötab kuivalt.

Järsku seis. Mõtleme, mis tal hullul viiga, ega me ole turvast peale pannud. Hakame vaatama, ei tea midagi, kõik nagu korras, konveier ka tühi, aga veski ei käi.

Tõstame veidi jahvatajat — suur hobuseraud veskis. — *Kus ta, sunnik, küll sinna sai, mõtleme. Ega 5000 aasta eest hobuseid rautatud.*

Järsku maamees kisendama.

— *See mu enda hobuse raud. Kus hobune ja vanker on?*

Hobune ja vanker, neetud, olid koos konveierisse läinud ja juba turbana väljale kuivama pandud. Aja veel juttu...

— *Hei, teie, andke valu, lint käib tühelt — hüüab motorist.*

Mehed sülgavad pihku ja kukuvad uuesti laduma lindile turvast, endil muhe nägu kadunud hobuse ja vankri loost.

Ega see ole ideaalne töökoht. Eriti neile, kellelt muud ei nõuta kui ainult musklijõudu ja väsimata indu musklite tarvitamiseks. Pole ime, et inimene muutub tülpnuks. Ja seepärast on seletatavad ka mitmesugused ulakused ja seaduse vastu eksimised. Kes teab, kui palju neid avalikuks on tulnud selle Turba jaama ümbruses.

Näiteks too tapmistlugu. Kolm, neli poissi kogunevad ühel laupäeva õhtupoolikul kokku ja kukuvad garmoška abil endale pidu valmistama. Seda tehakse omal viisil. Suur pussnuga hammaste vahel tantsib poiss oma kaastastele heameeleks. Järsku, ei sellest ega teisest, satub hoogu ja hullustusse, võtab noa välja ja häigab oma noorele kaastasele rindu. Surm, poiss vang. Otsitakse põhjust, miks, mispärast, kas mitte armukadedus — tegelikult oli aga süüdi miljöö — turbaraba ükskhusus ja inimese paremate tunnete uinumine.

teerida. Nad ei võtnud osa vaidlustest ja keeldusid hääletamast kaasa.

Erandi moodustasid vaid Ameerika ja Prantsuse tööandjad. Mõlemad olid tööaja lühendamise poolt ja deklareerisid, et nende maades ei ole enam võimalik kaotada 40-tunnilist töönädalat.

Tööaja lühendamise põhjendamiseks toodi ette kiirelt kasvavat töölise töö produktiivsust, mis tingitud mehhaniseerimisest ja ratsionaliseerimisest. Ameerika Ühendriikides 1930. a. näiteks 43 töölise võisid sooritada sama töö kui 1899. a. 100 töölise. Töö tootlikkuse tõus on aga kasvanud veel enam viimasest kriisist saadik, mil püüti tootmiskulude allaviimiseks töö intensiivsust veelgi tõsta. Rahvamajanduslike kaalutlustid lähtudes töö tootlikkuse tõus võimaldab alati tööaega lühendada. Tööaja lühendamise teevad aga veel tungivamaks teised kaalutlused. Rääkimata vajadusest vähenenud tööõudlust jaotada töövajajatele, s. o. vajadusest vältida ratsionaliseerimisega tekkivat tööpuudust, suurenenud tööpinge nõuab töölilistele pikemat puhkust. Töö mehhaniseerimine ja üksluisemaks muutumine, kiirelt kasvav elutempo ja tõusev elustandard toob kaasa töölise muutumise närvlikumaks ja töölise tööjõu kiirema kulumise — nähted, mis varem selles ulatuses olid tundmatud. Nende ilmutiste vastu saab võidelda ainult tööaja lühendamisega ja palgalise puhkeaja pikendamisega.

Tööandjate ja osa valitsuste esindajate poolt väideti, et tööaja lühendamine tõstab elukallidust, saaduste oma-hind kerkib, tekitab vastuolud tööstustöölise ja põllumajandusliku rahvastiku ostujõus, paisub haiglane võitlus üksikute riikide vahel.

Nende väidete vastu toonitas Ameerika tööandjate esindaja, et Ameerika tööandjad ei toeta tööaja lühendamist mitte inimlikel kaalutlustel, vaid majandusliku kasu põhjusil. Tööaja lühendamine Ameerikas on tõstnud sedavõrd töö produktiivsust, et riide jardi omahind 40-tunnilise töönädala juures on langenud $6\frac{1}{4}$ kuni $7\frac{1}{2}$ ameerika tsendile $6\frac{3}{4}$ kuni 9 vastu 48-tunnise töönädala juures. Ameerika võitlusvõimet töönädala lühendamine on kahtlematult tõstnud.

Prantsuse tööliliste esindajad **Jouhaux** ja **Vanderputte** väljendasid teravalt ja hoiatavalt tööliliste seisukohti neis pikkades vaidlustes.

Vanderputte tähendas, et konverents peab tööaja lühendamises jõudma elule järele, vastasel korral sündmuste jõud lahendab selle küsimuse. **Jouhaux** osutab sellele, et töölisklass ootab konverentsilt positiivset lahendust, ei saabu seda, siis ei peatata enam arengu käiku ja elu pühib vastuseisjad minema.

Need Prantsuse delegaate sõnad ei kosta tühjade ähvardustena. **Jouhaux**'i selja taga on 5 miljonit organiseeritud töölise. Seda endist keemiatöölise, keda prantsuse kutseühingud väimustatult usuvad ja kuuldavad, peetakse praegu Prantsuse tõelikuks valitsejaks. Mitte asjatult ei ole ta konverentsi keskkujaks, kelle sõnu kaasa elades jälgitakse.

Hääletamisel võetakse vastu konventsioonikava tööaja lühendamiseks tekstiiltööstuses 88 häälega 41 vastu. Poolt hääletavad kõik

tööliliste esindajad, ka nende ridade kirjutaja, Vene ja Ameerika tööandjate esindajad ja rida valitsuste esindajaid, nii Ameerika, Belgia, Daani, Hispaania, Soome, Läti, Luksemburi, Norra, Tšehhoslovakkia, Vene, Lõuna-Slaavia ja Ameerika riikide enamus, vastu hääletavad tööandjad ja kuus valitsust, nimelt Inglise, Eesti, India, Jaapani, Hollandi ja Šveitsi.

Tarvilikku $\frac{2}{3}$ enamust ei saa aga konventsioonikava tööaja lühendamiseks trüki- ja keemiatööstuses. Esimese konventsioonikava poolt hääletab 72 ja vastu 43, teise konventsioonikava poolt 76 ja vastu 42 delegaati.

Vastuvõetud konventsioonikavas tööaja lühendamiseks tekstiiltööstuses määratakse tekstiilkäätis ja tekstiiltööl tööndal 40 tunnine, erandlikult vahetpidamata kestva valmistusega töö võib see tõusta 42 tunnini. Samuti võidakse seda normi ületada mitmesugustel tehnilistel põhjustel ning lõppeks ületunnitööde puhul. Ületunde lubatakse teha töölisel 75 tundi aastas 25%-lise lisatasu eest. Konventsiooni rakendamine võib toimuda kahe aasta jooksul järkjärgulise tööaja lühendamisega. Erieeskirju võib panna kehtima Kauge-Ida maade jaoks. Kehtima jäävad kõik rahvusvahelised normid, mis kindlustavad tööliliste soodsamaid tingimusi kui väljendatud konventsioonis.

Teistest vastuvõetud konventsioonikavadest olgu järgnevalt nimetatud tööle lastavate laste vanaduse alamäärade käsitelivaid konventsioonikavasid. Nimetatud konventsioonikavad on vastu võetud juba varemalt 1919. ja 1932. aastal, käesoleval korral on tegu vaid nende osalise muutmisega.

Tööstuslikes käitistes siit peale tõstetakse tööle lubatavate laste vanuse alamäärade 15. eluaastani, kusjuures jäävad püsima erandid India, Jaapani ja Hiina kohta.

Mittetööstuslikust tööstuses (välja arvatud põllundus ja merendus, ning tööstus, mille kohta on erikonventsioonid) tõstetakse samuti tööle lubatavate laste vanuse alamäär 15. eluaastani, kusjuures on lubatavad teatavad erandid kergete tööde kohta vähesel määral.

Eelnevad konventsioonid üldiselt ei käi tööde kohta käitistes, kus töötavad vaid sama perekonna liikmed, kuid konverents koos tähendatud konventsioonikavadega võttis vastu soovivalduse, et riigid laiendaksid laste vanuse alamäärade piirid ka töödele perekondlikes käitistes.

Põhjalikku tööd konverents tegi ehitustööliliste kaitsetehnilise määrustiku väljatöötamisega, milline konventsioonikava rea soovivaldustega konverentsi poolt üksmeelselt vastu võeti.

Konventsioonikavas õnnetuste vältimiseks ehitustööstuses on nähtud ette eeskirjad tellingite, tõsteseadelduste ja päästevahendite kohta. Edasi võeti soovitusena vastu sellekohane eeskujulik kaitsetehniline määrustik, mis käsitleb üksikasjaliselt sama ainet, mis konventsioonikavagi, näeb aga ette peale selle veel erilisi kaitseeskirju mitmesuguste ehitustöölilike juures, n. avauste ja katuste ehitamisel, tõstetööl, esmaabiandmist jne. Edasi võeti

vastu sooviavaldus tööinspektsiooni kohta ehitustööstuses ja sooviavaldus koostöö kohta õnnetuste vältimiseks ehitustööstuses tööinspektsiooni, töoliste organisatsioonide ja tööandjate vahel. Lõppeks võeti vastu sooviavaldused kutselise hariduse edendamiseks ehitustööstuse jaoks ja otsuse kava mitmesuguste isikute vastutuse määramiseks ehitustööstuses.

Avalikkude tööde korraldamise alal konverents võttis üksmeelselt vastu kaks sooviavaldust.

Esimene sooviavaldus käsitleb rahvusvahelist koostööd avalike tööde suhtes. See sooviavaldus näeb ette ülevaadete ja statistiliste andmete andmist avalike tööde kohta ja koostööd selleks loodavas rahvusvahelises komisjonis. Komisjon asus seisukohale, et rahvusvaheline koostöö avalike tööde alal on ainus tõhus vahend tööpuuduse vastu võitlemiseks.

Teises sooviavalduses käsitletakse avalike tööde rahvuslikku korraldust.

Selles sooviavalduses rõhutatakse vajadust viia avalikke töid kooskõlla majanduselu rütmiga, eriti aga on vajalik surutise aegadel nende tööde kaudu tõsta toodangu mahust ja panna enam rõhku rasketööstusele või tarbimisesemeile, mille järele on otsekohene

nõudlus. Seda töökorraldust tuleb kohaldada kõigi avalike tööde suhtes ja selle kergendamiseks luua vastavad rahvuslikud komisjonid. Avalike tööde korraldamisel tuleb samuti panna rõhku nende finantsilisele küljele juba normaalsel aegadel ja koordineerida rahandus- ja avaliketöödepoliitikat. Töoliste palkade kohta avalikel töil tähendatakse, et need ei tohi olla madalamad vabal tööturul üldiselt makstavaist palkadest.

Teistest konverentsil vastuvõetud resolutsioonidest olgu esile tõstetud järgmised: koostöö kohta Birma ja rahvusvahelise tööorganisatsiooni vahel, Aasia maade erikonverentsi kokkukutsumise kohta, liigeriikide kohustuste kohta konventsioonide ratifitseerimisel, ühtlase protektsioonikorra rakendamise kohta Hiinas, resolutsioon naiste töö kohta, resolutsioon India töoliste kohta ja välistöoliste sotsiaalkindlustuse kohta.

Lõppeks valiti käesoleval aastal uus rahvusvahelise tööorganisatsiooni administratiivnõukogu, kuhu töoliste esindajana kuuluvad Andersson — Rootsist, Caballero — Hispaaniast, endine peaminister, Hallsworth — Inglismaalt, Joshi — Indiast, Jouhaux — Prantsusmaalt, Mertens — Belgiast, Watt — Ameerika Ühendriikidest ja Yonekubo — Jaapanist.

Töötülide küsimusi *)

Kas võib alustada töötüli sundotsuse kehtivuse ajal? Seadus siin takistusi ei tee. Töötülide lahendamise seaduse § 16 kohaselt on sundotsuse kehtivuse ajal keelatud streikimine, mitte aga töötüli alustamine. See on ka loomulik, kuna vastasel korral kujuneks väga imelik olukord: kui töölised oleksid pidanud töötüli alustamisega ootama sundotsuse kehtivusaja lõppu, oleks uus sundotsus või kokkulepe võinud saabuda 1 kuu pärast või hiljemgi (üldkogu kokkukutsumine, esialgsed läbirääkimised, tööinspektori poole pöördumine, komisjoni tegevus). Vahepeal oleks palkade korraldamine tööandjale vaba. See tooks asjatut segadust ja seepärast peab hoolitsema selle eest, et sundotsuse kustumise ajaks oleks valmis uus sundotsus või veel parem muidugi — kokkulepe. Selleks kutsutagu üldkogu aegsasti kokku, nii et komisjon saaks töötüli arutada veel vana sundotsuse kehtivuse ajal.

Töötingimuste halvendamine sundotsuse kehtivuse ajal on lubamatu.

Mõne töötüli puhul tuli ilmsiks, et tööandja ähvardas palgatõstmise puhul kärpida töoliste sissetulekuid n.-ö. teistest otsast. Nii kavatses maiusainete tööstus Ginovker loobuda tööriiete pesemisest ettevõtte kulul, nii et töölised oleksid sunnitud võtma see kulu enda kanda. Nagu töötülide lahendamise komisjoni esimees seletas, ei oleks sellane teguviis kooskõlas sundotsuse või kokkuleppe mõttega. Kokkulepe või sundotsus eeldavad, et nende kehtivuse ajal töötingimused ei halvene. Tõepoolest tähendaks sellane teguviis, nagu seda kavatses näit. Ginovker, kokkuleppe või sundotsuse täielikku või osalist tühistamist. Pealegi sundotsus rajaneb seni kehtivatele või senikehtinud palkadele või töötingimustele, paneb need sunduslikult teatavate muudatus-tega kehtima.

Palgatõusu ulatus. Ühes asjas peab töölistel olema selgus: komisjoni otsused püsivad 10% piirides. Kui sellest tuleb erandeid, siis on selle põhjuseks kas palkade äärmine madalus, nagu see esineb mõnel pool provintsis, või — töö-

*) Vt. „Tööliskoja Teataja“ nr. 6.

liste organiseeritud jõud. Töölise põhjendustele vastab komisjoni esimees sageli umbes nii: kas teie streigiga oleksite rohkem saanud kui komisjoni otsusega?

Seepärast on see töölise mure, organiseeruda niivõrd tugevaks, et sellele küsimusele saaks vastata jaatavalt. Eriti töölisvanemad peavad olema teadlikud sellest, et palgaküsimuse rahuldav lahendamine on mõeldav ainult kutseühingute kaudu.

Töölise nõudmised olgu ühtlased üle tööharu. Palgatõstmise juures vaatab komisjon alati, kuidas on teiste samasuguste ettevõtete palgad. Üldiselt hoidub komisjon sellest, et ühe ettevõtte palgad oleksid palju kõrgemad kui teistes samasugustes ettevõtetes. Seepärast peab püüdma selle poole, et nõudmistega esineksid võimalikult kõik vastava tööharu käitiste tööliskonnad ning et need nõudmised oleksid omavahel kooskõlastatud. Sellane ühtlane esinemine annab juba iseenesest töölise nõudmistele kaalu juure.

Palgatõstmise viis on väga oluline tähtsusega. Palkade tõstmine teatud % võrra vabrikuvälise äranägemisel tähendab esiteks seda, et võidakse talitada „näo järele“, tõstes palku neile, kes on enam härrade meele järele; teiseks võivad selle all kannatada vähempalgalisel, lihttöölisel, kellele palgatõstmist on eriti vaja, keda aga vabrikuvälisus vähem arvestab kui oskustöölisi. Kolmandaks võib sel puhul tõeline

palgatõus osutada väiksemaks kui on määratud komisjoni otsuses.

Seepärast nõudsid töölised, et komisjon tõstaks palku individuaalselt iga töölise või iga tükitöö kohta, s. o. nii, et kõik palganormid tõuseksid sama % võrra. Komisjon on mitmel korral otsustanudki nii, kuid mingil põhjusel on ta siiski sellest seisukohast loobunud ja on koguni, meie arvates, ümber seletanud oma endised otsused (milleks temal küll õigust ei olnud). Komisjoni esimees on selle järele mitmel korral seletanud, et individuaalne palgatõstmine komisjoni poolt ei tule kõne alla.

Selles olukorras peaksid töölised vähemalt nõudma, et ühtlaselt tõstetaks tükitöö tariife. Sellele nõudmisele on raske vastu vaielda, kuna siin langeb ära tööandjate argument, et nad ei taha ühtlaselt tõsta „virkadele ja laiskadele“ töölisele.

Ka päevatöölise suhtes peab esitama kindlamad ettepanekud ja nõudma, et oleks vähimalt üldise palgatõstmise % kõrval kindlaks määratud ka palgatõstmise alampiir iga üksiku töölise kohta.

Tööliskoja poole pöörduv on töötulide puhul igal juhtumil tarvilik. Tööliskoda annab nõu töötulide lahendamise seaduse käsitlemisel ja komisjonis esinemise asjus ja annab informatsiooni elatusmaksumuse, konjunktuuri ja tööstuse kandevõime kohta.

Tööliskoda, tööliskond ja töölisliikumine

Mis on Tööliskoda ja milleks ta peab kujunema?

Ilmar Rebane

Meie töölisliikumises Tööliskoda on uus nähtus. Kui Tööliskoda oli loomisel, ei saanud töölisorganisatsioonid otsustavalt kaasa rääkida nende aluste kujundamisel, millele Tööliskoda rajati. Samuti ei saanud tööliskond kaasa rääkida Tööliskoja ülesannete ja laadi määramisel. Juba see asjaolu tingis töölisliikumises ettevaatliku suhtumise Tööliskoja olemasolu vajadusele. Praegugi räägitakse ja vaieldakse, kas koda on vajaline, kas ta on ainult ajutine nähtus või kas ta peab jääma püsima? Kui tegelikult Tööliskoda on siiski ellu kutsutud ja töölised panid kehtma kogas

enda omavalitsuse, siis tuleb tahtes või tahtmata Tööliskoda võtta kui tõsiasja. Seesuguse suhtumise kõrval tuleb aga selgusele jõuda küsimuses, kas Tööliskoda põhimõtteliselt on üldse vajaline? Ja kui vastus sellele küsimusele on jaatav, siis tuleb katsuda Tööliskoda ja selle tegevus välja arendada ja kujundada nõnda, et ta vastaks sellele kujule ja laadile, mida tööliskond soovib. Et tööliskonnal on kõik võimalused Tööliskoja edaspidist kujunemist määrata, seda kindlustab töölise omavalitsus Tööliskojas.

Tööliskodade all mõistetakse töölise hu-

vide esindust, mille koostis ja ülesanne, õigused ja kohustused on määratud seadusega. Sellest asjaolust, et Tööliskoda on seaduslik huvide esindus, järgneb teatav ametlikkus Tööliskoja olemuses. See ametlikkus ongi nähtus, mis on tinginud teatavoid kartusi ja teatavat tagasihoidlikkust koja suhtes. Koda allub ju teatavale järelevalvele Sotsiaalministeeriumi poolt. Ta ei ole kohustatud oma liikmeskonda vabalt värbama, kuna tema olemasolu on seadusega kindlustatud. Eeltooduga piirduvadki Tööliskoja eitavad jooned. Nende eitavate joonte mõju saab aga vähendada miinimumini sedavõrd, kuivõrd tööliskond, tööliste esindus, kellele koda on rajatud, teostab sisulist järelevalvet koja üle ja annab kojale juhtnööre tema tegevuses.

Nende teatavate eitavate joonte kõrval, mille mõju on pealegi vähendatav, on Tööliskojal terve rida tähelepanevaid ja atavaid külgi, millised osalt juba on avaldunud Tööliskoja senises tegevuses ja milliseist osa kahtlemata avaldub edaspidi. Tööliskoda, tööliste seadusliku esindajana, on kestvas ühenduses riigi valitsusega, see tähendab, et koja kaudu on võimalik hoida kestvat sidet tööliskonna ja riigiasutuste vahel. Tööliskoda sealjuures on asutuseks, milles töölistel, sõltumata valimisest seaduseandlikku kogusse, igal juhul leiavad kindla esinduse. Kojas mõjuvõim peitub asjalikus töös, mis leiab hindamist ja tähelepanu. Koda kergendab oluliselt suhtlemist asutustega, loob kasulikke sidemeid ja võimaldab sihikindlat seaduslike korralduste väljatöötamise mõjutamist. Osavõtt seaduseelnõude väljatöötamisest selle töö õige varajases järgus on vajaline selle tõttu, et juba eelnõude põhialuseis kajastuksid tööliskonna soovid. Seaduseandlikkus kogus on juba raske seaduse eelnõusid muuta küllaldaselt, kui nad on rajatud ühekülgsele alusele.

Kaasaegses ühiskonnas on toimunud olulised muutused, võrreldes varemate aegade, ses suhtes, et ikka enam ja enam tunnustatakse ka tööliskonna kaasarääkimise õigust avalikus elus. Selle kaasarääkimise õiguse põhimõtte üheks väljendusvormiks on ka Tööliskoda, mis kindlustab, nagu öeldud, töölistele nende majanduslike ja ühiskondlike huvide seadusliku esinduse, samuti nagu see on kindlustatud teistelegi klassidele, eriti aga tööandjatele nende kodades. On endastmõistetav, et ühiskondlikkus ja avalikus elus Tööliskojal ja Kaubandus-tööstuskoyal peavad olema võrdsed õigused ja võrdne mõju.

Tööliste majanduslike ja ühiskondlike huvide esindajana Tööliskojal on esijoones ülesandeks anda riigile nõu majandus- ja sotsiaalpoliitikas oma asjatundjate kaudu. Tänapäeva riigi ülesanded ja kohustused kodanike suhtes laienevad vahetpidamata. Nii võib ka tööliskond Tööliskoja kaudu vahetult või kaudselt kaasa rääkida kõigis küsimustes, mis tema huvi piirkonda kuu-

luvad. Nii saab tööliskond kaasa rääkida noorte kaitse, rahvastiku-, tööstuse-, kaubanduse-, töönduse-, põllunduse-, rahanduse- ja liiklemispoliitikas. Seoses nende küsimustega on tööliskonnal kaasarääkimise võimalused ka mõningais põhiseaduslikes ja välispoliitilises küsimustes. Tööliskoja seisukohavõttudest eespooltähendatud küsimustes kujunevad tööliskonna majandusprogrammi ja majanduspoliitika põhijooned, mille väljatöötamine ja põhjendamine kergendab orienteerumist nendes küsimustes, mida töstatavad majanduselu iga päev. Tööliskoda oma seisukohavõttudes, arvestades tööliste huve, esindab sotsiaalpoliitika raamides kogu rahva huve. See on eriti kehtiv korteri, rahva toitluse, rahva tervishoiu ja rahva hariduse küsimusis.

Tööliskoda moodustub tööliskonna omavalitsuse alusel ja püüab oma edaspidises kujunemises tööliskonna omavalitsust kanda tööliskonna kõigile tegevusaladele.

Tööliskoda rajaneb oma tegevuses esijoonel kutseühingule. Kutseühingulise organisatsiooni tegevus on Tööliskoja tegevuse tähtsaimaks eelduseks. Mõlemate koostöö on selle läbi kergem, et mõlemad käsitlevad esijoonel tööliskonna majanduslike küsimusi. Sealjuures kutseühingud on palgaküsimuste lahendamise ja töötingimuste korraldamise ühislepingute kaudu, samuti organiseerimis- tööga sedavõrd seotud, et nad ei suuda pöörduda küllaldaselt tähelepanu sotsiaal- ja majanduspoliitika ega ka tööliste haridustöö suurtele küsimustele. Kõigis neis küsimustes kutseühingud vajavad Tööliskoja abi ja koostööd.

Tööliskoja loomisega töölisnõukogude kaasarääkimise õigus töötingimuste ja palgaolude korraldamisel ühes käitisel või tööhäarus laienes kaasarääkimise õigusele kogu riigi majandus- ja sotsiaalpoliitikas. Sellest järgneb tegelik koostöö Tööliskoja ja töölisnõukogude vahel. See koostöö on seda tihedam, et Tööliskoda organisatsiooniliselt on rajatud töölisnõukogudele. Töölisnõukogud on samuti nagu kojale ka kutseühingule alusambaks. Mõlemate püüdeks on olnud töölisnõukogude ellukutsumise soodustamine. Tööliskoja seisukohtade kujundamine, koostöö töölisnõukogudega tagab seda, et need kasvavad välja tööliskonna kõige laiematest ringidest. Neil alusel kujunenud seisukohad leiavad teed ka kutseühingusse.

Kuigi Tööliskoda ja kutseühingud rajanevad ühevõrdselt käitisel ja töölisnõukogudele, ei ole arvata, et Tööliskoja ja kutseühingute vahel võiksid tekkida arusaamatuseid ja lahkumisi, sest Tööliskoja üheks peamiseks ülesandeks on soodustada ja edendada kutseühingute tegevust kõigi võimalike vahenditega, tungimata omalt poolt kutseühingute tegevusaladesse. Nendes oludes ei saa ka Tööliskoja tegevus tunduda häirivana töölisliikumise senises kehas. Vastupidiselt, Tööliskoda on loomupärastelt täiendavaks lüliks ühtlases töölisliikumises.

Tööliskoja vahetu side avaliku eluga toob kaasa selle, et Tööliskoda ka poliitilisest elust ei saa eemal seista, vaid ühendust peab nende võimalike parteidega, kes toimivad rahvaesinduses tööliste huvide kaitsjana ja on rajatud tööliskonna omavalitsusele. Sealjuures need alused, millele koda on rajatud, ja tööliskonna kontroll Tööliskoja suhtes kindlustavad seda, et Tööliskoda ei mineta kaine reaalpoliitika aluspinda, vaid laseb end juhtida asjalikest kaalutlustist.

Suurima tähtsusega on Tööliskoja poolt kokkukutsutavad töölisanemate ja Tööliskoja valijasmeeste konverentsid. Need võimaldavad seisukoha võtmist kõigis tööliskonnale tähtsais küsimusis, annavad neile seisukohtadele määratu kaalu ja võimaldavad astuda samme nende teostamiseks tööliskonna nimel. Praeguse kutseühingulise organiseerimise taseme juures ilmneb nendel konverentsidel tööliskonna seisukohade ühtlus ja tööliskonna taotluste kooskõla, lühidalt, tööliskonna ühtlus, mis haarab kõiki voolusid ja kutsealasid.

Tööliskoja laiadest tegevusaladest tuleb esijoones lähemalt mainida sotsiaalpoliitika edendamist. Sotsiaalpoliitika sihtides ja eesmärkides on viimasel ajal toimunud oluline muudatus. Sotsiaalpoliitika alal rakendatavad vahendid on ikka enam minetamas hoolekandelist iseloomu, milliste tarvituselevõtt oleneb valitsuse heaksarvamisest. Tööliskond, toetudes kutseühingulisile organisatsioonidele ja Tööliskojale, nõuab ikka enam, et töökaitse ja sotsiaalkindlustuse eeskirjad muutuksid avaliku õiguskorra lülideks. Seda põhiarusaamist on ka Tööliskoda silmas pidanud, eriti peab Tööliskoda valvama ja kindlustama sotsiaalpoliitiliste seaduste teostamist, taotlema nende reformi, kaasa aitama tööinspektsiooni tegevuse väljaarendamisele ja tööliste elu ja tervise kaitse tehniliste määruste loomisele. Tööliskoja ülesandeks on töövõimetus ja vanuse ning järelejäanute kindlustuse ettevalmistamine, eeskujulike sisekorramääruste väljatöötamine, tegelemine tööpuuduse küsimustega, korteri, üüri, sotsiaaltervishoiu jne. küsimustega.

Edasi on Tööliskoja ülesandeks kaasaaitamine tööõiguse arenguks. Tööliskoja üheks lähimaks ülesandeks on sotsiaal-seaduste väljaandmine ja käsitlemine. Sellega luuakse alus tööõiguse ühtlustamiseks ja tööõiguse reformiks. Samuti on Tööliskoja ülesandeks tööõigust puudutavate kohtuotsuste väljaandmine, kutseühingule ja üksikuile töölilisele juriidilise nõu ja kohtuliku kaitse võimaldamine vastavate nõuande-punktide kaudu.

Sotsiaalpoliitiliste küsimuste kõrval tuleb koyal ikka enam ja enam tegelda majanduspoliitiliste küsimustega. Suure tähtsuse peavad omandama koja seisukohad rahandus-, tööstus- ja tollipoliitikas. Need seisukohad peavad andma materjali kutseühingule ja töölisanemale nende igapäevases tegelikus võitluses. Esindajate kaudu mitmesu-

gustes majanduslikes komisjonides Tööliskoda toob esile tööliskonna seisukohad. Tööliskoja ülesandeks on elatistaseme miinimumi kindlaksmääramine, kaasarääkimine hinnapoliitikas, toitlustamispoliitikas, andmete kogumine majanduselu ilmuvuste kohta kogu riigis ja käitised, kaasatöötamine riigi ehituspoliitika suuna määramises tööliste suhtes jne.

Tööliskonna kaasarääkimise õiguse laiendamine majanduslikus ja riigielus toob kaasa ülesande ette valmistada ja selgitada tööstuse kontrolli võimalusi ja neid küsimusi teaduslikult uurida.

Töölised kaasaegses majanduselus ei ole mitte ainult tegurid tootmisprotsessis, vaid ka tarbijad, seetõttu peab Tööliskoda võtma seisukoha majanduspoliitiliste vahendite kohta, selle kõrval aga rajama aluseid tööliste ühistegevusliikumise organiseerimises ja arendama ühistegelikkust selgitustööd. Tööliste seisukohavõttud majanduspoliitilises küsimusis on kantud solidaarsuse vaimust ja järgnevad pärast kõigi jaatavate ja eitavate seisukohtade kaalutlemist, arvestades kogu rahvamajanduse huve. Selle vastu tööandjate seisukohad on võetud kitsa klassi huvides ja kannavad endas selle ilmet.

Oluliseks peab muutuma koja tegevus tööliste haridustöö alal. Siin on vajaline töölisanemate kursuste, loengute ja õpiringide korraldamine, õppetundide võimaldamine mitmesugusesis õppeasutuses andekatele töölislastele. Samuti on Tööliskoja ülesandeks mitmesuguste õpeteoste kirjastamine jne.

Tööliskoda korraldab erilist palgastatistikat ja peab pidevalt uurima reaali ja nominaalpalga liikumisi. Koda võtab osa majandusloenduse ja tööliste büdžetilise uurimise tööd.

Oskustööliste järelekasvu küsimustes peab koda abistavalt kaasa toimima.

Tööliskoja kaugeimaks sihiks on noortööliste kutsevaliku nõuande korraldamine, tööõpilaste kutsekaitse punktide ellukutsumine ja õppekohtade vahendamine.

Ei ole tähtsusetu ka see töö, mida koja esindajad teevad mitmesugustes komisjonides, nõukogudes ja komiteedes.

Eelnevast nähtub, et koda ei ole kujunenud ja ei pea kujunema tööliskonna kutseliseks majandusparlamentiks ega kutseühingute asendajaks, vaid tema tegevuse raskuspunkt langeb tööliste huvides seaduslike vahendite algatamisele ja ettevalmistamisele, kutseühingute abistamisele, töölistele nõu andmisele, halduse mõjutamisele ja haldusele kaasatöötamisele. Nende ülesannete edukaks läbiviimiseks on vajaline, ja koda on seda ka taotlenud, terve parlamentaarne demokraatia.

Oma ülesannete täitmist koda teostab valitud organite kaudu ametkonna kaastööl. Sealjuures tähtsaimais küsimusis koja seisukohad kujunevad asjatundjast ja tegelikest töölistest koosnevas toimkondades. Ainelised vahendid Tööliskoja tegevuseks on seni laekunud riigi toetusist. Vajaline oleks tööandjate maksustamine teatava %ga tööliste palgast koja heaks.

Tööliskoja töö edukusele on seni suuresti kasuks olnud asjaolu, et Eesti tööliskond peaaegu eranditult organisatsiooniliselt on vabaametiühinguline ja et vabaametiühinguline suund koja valimisel oli ülekaalukalt domi-

neeriv. Tööliste organiseeritud jõu ja käitisedustude toetusel paneb koda ennast kordkorralt enam kehtima avalikkuses, teistes asutustes ja teiste kutseesindustes suhtes. Tuleb loota, et Tööliskoda töötava rahva seadusliku esindusena sammub vastu edaspidisele edukale arengule.

Tööseisak Krullis komisjoni otsuse rikkumise pärast.

30. augustil jätsid Krulli käitise valukööri töölised töö seisma. 31. augustil laienes tööseisak kogu käitisele. Töölised viibivad töökohtadel, kuid ei tööta.

Põhjus on järgmine: käitise juhatus hakkas vähendama tööliste palku, tehes vastavad märkmed 3 töölise palgaraamatusse. Kuna Krullis kehtis komisjoni sundotsus, tühistas tööinspektor

need sissekanded; samuti jättis ka töökaitse osakonna direktor vabriku juhatusse kaebuse tähele panemata. Nüüd aga on sellele samale 3 töölisele tööleping üles öeldud. Protestiks nende töölise vallandamise vastu, mille sihiks on ilmselt komisjoni otsuse rikkumine, ongi Krulli töölised töötamise katkestanud.

Ringvaade Tööliskoja tegevusest.

Koja juhatus on pidanud augustikuus 2 koosolekut, kus läbi arutati ja otsustati 24 küsimust.

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud töölise huvide kaitseks.

Haigete transportvagnite ehitamist on Tööliskoda korduvalt nõudnud, kuna haigete transporteerimine harilikel kiassivaguneis on seotud suurte raskustega ja haigeile füüsilise valu tekitamisega. Koja algatusel koguti kaevanduste ja Narva haigekassadelt andmeid selle kohta, kui palju haigeid on toimetatud möödunud aastal raudteel edasi ravimiseks.

Nüüd on teedeministeerium kojale teatanud, et haigete väikese arvu pärast polevat eri transportvagnite ehitamine vajaline ja raudteel juba olevat sanitaarvagnid alatiste asukohtadega Tallinnas, Tapal, Narvas, Tartus ja Valgas. Küll aga nõustub ministeerium määrama ühe sanitaarvagni aiatiseks asukohaks Kohtla.

Protestiks Töötulide lahendamise komisjoni tegevusele sundotsuste tõlgendamisel otsustati märgukiri esitada sotsiaalministrile, kuna Töötulide lahendamise komisjon oma varem tehtud sundotsuste seletamisel (Kreenholmi ja Sindi töötulide asjus on teinud sisuliselt uued ja teiskordsed otsused, mis ei ole kooskõlas sama komisjoni poolt samades töötulides tehtud otsustega, kuigi varasemad otsused olid astunud juba kehtivusele ja omandanud sundjõu.

Komisjonil ei ole õigust oma varasema otsuse seletamisel teha uut ja esimesele otsusele vastu käivat otsust, milline seisukoht on ka selgesti väljendatud Riigikohtu seletuses a.-s. Franz Krulli asjas.

Kaevandustöölise Ühingu sekretäri väljasaatmise otsuse tühistamiseks esitati märgukiri Riigivanemale, milles tähelepanu juhiti sellele, et vabakutseühingulise liikumise püüdeks on saavutada töölise olukorra parandamist seaduslike vahenditega, korraldades suhteid tööandjate ja töölise vahel ühislepingute alusel.

Samadele põhimõtetele on rajatud ka Kaevandustöölise ühingu ja tema sekretäri tegevus, milles koja arvates pole ette tulnud eksimisi kehtivate seaduste vastu, vaid, vastupidi, on püütud vahekordi tööandjatega korraldada asjalikkuse ja kokkuleppe vaimus.

Ühe väljasaatmise põhjusena mainiti vastuolu õhutamist E. Plakk'i poolt Kiviõli töölisnõukogu vastu. Kuid koda, töölisnõukogude üleriikliku keskusena, rõhutab, et lahkuminekuid töölisnõukogude ja kutseühingute vahel pole kuskil ilmnenud, ka Kiviõli töölisnõukogu kirjutas kojale eitäb, et oleks olnud mingit nimetamisväärsust vastolu E. Plakkiga.

Neil põhjusil E. Plakk'i väljasaatmine tundub töölisnõukogule arusaamatuna ja otsus, millega Plakkil keeldi elamine Virumaal, Tallinnas ja Nõmmel, tuleks revideerida.

Raudteel hinnaalandusega sõidu võimaldamiseks ka neile töölisele, kes sõidavad lähemaajalisele puhkusele oma kutseühingu poolt loodud puhkekodudesse, otsustati samme astuda Tariifinõukogu ees.

Seda küsimust saaks siduda teatud organisatsioonidega, kel on puhkekodud olemas, ja nende kaudu toimuks ka hinnaalanduse andmine puhkekodudesse sõitvale töölisele, arvestades hinnaalandust igast Eesti raudteestaamast vastavale puhkekodule lähema jaamani ning tagasi.

Juriidiline nõuanne.

Asudes juriidilise nõuande korraldamisele Tartus, koja juhatus määras sealseteks koja usaldusadvokaatideks vammutatud advokaadid J. Liibuski ja A. Mekkartti.

Nõuande kord on järgmine:

1. Tööliskoda koos Tartu Tööl. Üh. Keskliiduga korraldab jur. nõuannet töökaitse ja sotsiaalpoliitiliste küsimuste kohta oma usaldusadvokaatide kaudu.

2. Juriidilist nõu soovijate suhtes tehakse vahet kutseühingute liikmete ja organiseerimata tööliste vahel.

3. Kutseühingute liikmete eest tasub jur. nõuande kuludest usaldusadvokaadile pool (50 snt.) Tartu Töölisüh. Keskliit, pool (50 snt.) Tööliskoda.

4. Organiseerimata tööliste eest tasub jur. nõuande tuludest usaldusadvokaadile pool (50 snt.) Tööliskoda, pool (50 snt.) nõusoovija ise.

6. Jur. nõu saamiseks võtab soovija Tartu Töölisüh. Keskliidust vastava talongi, mille esitab usaldusadvokaadile.

7. Eespool tähendatud jur. nõuande saamise kord Tartus hakkab kehtima 1. sept. 1937.

Samuti otsustati asuda jur. nõuande korraldamisele Pärnus Tartuga ühtlastel alustel.

Tallinnas toimub jur. nõuandmine endiselt koja peasekretäri I. Rebase poolt, kes võtab nõusoovijaid vastu alates 1. sept. igal äripäevale peale laupäeva kella 5—7 öhtul koja büroos.

Kirjastustegevus.

Koja juhatus on otsustanud asuda arendama kirjastustegevust ja koostanud isegi vastava kava, mille teostamisele on asutud.

Uued küsimustikud tööturu olukorrast.

Augustikuu teisel poolel saatis koda 109 töölisnõukogule ja töölisvanemale ning 178 valijasmehlele uued küsimustikud tööturu olukorrast, mis haaraksid andmed juuni-, juulija augustikuu kohta.

Vastatud küsimustikud palub koda tagasi saata hiljemalt 5. septembriks.

Koja esindajad kõnekoosolekuil.

5. aug. sotsiaalpoliitilise toimkonna liige A. Offenberg kõneles Narva Kreenholmi tööliste üldkoosolekul palgaolude korraldamisest.

Koja liige A. Saul kõneles Valgas, Rdt. Ehitusameti V liini jsk. tööliste üldkoosolekul 15. augustil uuest haiguskindlustuse seadusest ja priiveo määrusest.

5. aug. sotsiaalpoliitilise toimkonna liige L. Johanson kõneles Balti Puuvilla tööliste üldkogu koosolekul.

Välismaa ringvaade

Põhjamaade töölisel nõuavad tööaja lühendamist ja palgalist puhkust.

Stokholmis peeti 18. ja 19. augustini põhjamaade tööliste keskorganisatsioonide järjekordne iga-aastane konverents, kus arutati mitmesuguseid tööliste ellu puutuvaid küsimusi. Kõikidest küsimustest tõsteti aga esiplaanile tööaja lühendamise küsimus ja palgalise puhkuse nõudmine. Neis küsimusis võeti vastu pikk resolutsioon, mis avaldati kõikides Skandinaavia lehtedes. Resolutsioon kohustatakse tööliste organisatsioone astuma samme selleks, et kõikides põhjamaades, kus tööliste esindajad on valitsustes, pühendataks tööaja lühendamisele erilist tähelepanu, uuritaks tööaja lühendamisega seoses olevaid küsimusi ja asutaks 40-tunnilise töönädala teostamisele. Resolutsioonis tunnustatakse neid raskusi, mis 40-tunnilise töönädala teostamine ühe korraga tekitaks, ja seepärast asutakse seisukohale, et 40-tunniline töönädal tuleks teostada järkjärgult, kas või ühe tunni võrra korraga tööaega lühendades. Samuti tuleb tööliste organisatsioonidel ja valitsustel pühendada erilist tähelepanu palgalise puhkuse kindlustamisele tööliste seaduseandlikul teel. Seni on Skandinaavia tööliste kindlustatud palgaline puhkus peamiselt kollektiivlepingutega, kuid kõik palgalised ei käi kollektiivlepingute alla ja kollektiivlepinguis kindlaksmääratud puhkuse aeg on väga mitmesugune — mõnel töölistel kõigest 4—6 päeva.

Sellastest põhjamaade töölisorganisatsioonide koostöö konverentsidest võtavad osa töölispartei, ametiühingute keskliitude ja sotsialistlike parlamendi rühmade esindajad. Käesoleval aastal kujunes konverents 25 a. juubeliks, kuna esimene selletaoline konverents peeti 25 aastat tagasi, 1912. aastal. Esialgu võtsid põhjamaade koostööst osa Daani, Norra ja Rootsi töölisorganisatsioonide esindajad, kuid hiljem liitusid neile Islandi ja Soome. Käesoleval aastal oli ka kaks esindajat Islandist ja Soomest neli: parteid esindasid praegune Soome rahaminister Väinö Tanner ja K. H. Viik, kutseühinguid F. Fagerholm ja kutseühingute keskliidu esimees Edv. Huttunen. Daanist oli kohal peale teiste sõjaminister Alsing Anderson, Norrast sotsiaalminister Oskar Torp ja Martin Tranmael, Rootsis peaminister Per Albin Hansson ja sotsiaalminister Gustav Möller. Konverentsi lõppedes sõitsid sotsiaalministrid edasi Helsingi, kus algas põhjamaade sotsiaalministrite erikonverents.

Konverents ise toimus Per Albin Hanssoni juhatusel. Huvitav on märkida Per Albin 25 aasta juubeli kõnest, et 25 aasta eest oli kõikides põhjamaades kokku 216.000 liiget kutseühinguis, kuid nüüd on põhjamaade koostöösse kuuluva 5 riigi kutseühingute liikmete arv juba üle 1,5 miljoni. Rootsis ise on kutseühingute keskliidu liikmete arv viimaste andmete kohaselt ületanud 800.000, Daanis on kutseühinguil üle 425.000 liikme.

Viies põhjamaas on tööliklassi osatähtsus ühiskondlikus elus määratu suur.

Peale üldise konverentsi peeti veel eriline kutseühingute keskliitude vaheline nõupidamine kutseühingute tähtsimate päevaküsimuste arutamiseks. Kuna konverents peetakse igal aastal kordamööda eri maas, siis tuleval aastal tahetakse konverents pidada Norras. Norralased olid vahepeal olnud mitmed aastad väljaspool põhjamaade koostööd. Norra kutseühingud olid samuti rahvusvahelistest kutseühingute keskkohadest rippumatud, kuid liitusid alles aasta tagasi Rahvusvahelise Ametiühingute Liiduga.

Konverentsil selgus ka, missuguste suurte küsimustega on praegu tegemist Skandinaavia maade töölisvalitsustel. Norras on majanduslik olukord paranenud, kuid vaatamata sellele, leidub veel tööpuudust tunduvalt saeveskite, kaevandus- ja kivitöölise hulgas, kuigi samal ajal mõnes riigi osas on märgata maatöölise puudust. Praegu kaalutakse tööpuuduse vastu kindlustamise küsimust. Käesoleval poolaastal hakkas kehtima vana-

duse vastu kindlustus, milleks riigi poolt antakse aastas 26—28 miljonit krooni. Peale muude sotsiaalküsimuste on Norras päevakorral erilisel korteriküsimused.

Kuna Norras tööpuudus on langenud 50% ja töötute arv ulatub umbes 30.000-ni, siis Daanis on tööpuudus endiselt suur, kuigi ka siin on tunduvalt märgata tagasimekut. Daanis ulatub töötute arv 70.000-ni, kuid kriisiaegadel tõusis töötute arv saja tuhandeni ja ülegi. Daani korraldab tööpuuduse vastu võitlemiseks suuri ühiskondlikke töid. Parlamendi viimasel istungjärgul määrati suurte ühiskondlike tööde tegemiseks 30 miljonit krooni. Põhjamaadest on Rootsi ja Soome tööpuuduse suhtes parimas seisukorras. Töötute arv on nii väike, et see ei sünnita suuri raskusi. Daanis lahendatakse samal ajal majanduslikke küsimusi selles mõttes, et Daani tuleks oma viljaga välja ega pruugiks seda maailmaturult osta, samuti tahetakse ümber korraldada maksusüsteem.

I. M.

Käitiste elu

Tallinnas

Märkmeid Raudteevalitsuse Ehitusameti 1. liini jaoskonna tööliste koosolekult.

1. augustil s. a. peeti Raudteevalitsuse Ehitusameti 1. liini jaoskonna tööliste üldkogu koosolek Tallinnas. Töölisnõukogu liige E. Peterson kandis ette aruande töölisnõukogu tegevusest. Samuti selgitas viimane lähemalt palga ja puhkeaja küsimusi. Kuutööliste palades võeti ette väike parandamine, kuna päevatöölise palgad on hoolimata elukalliduse pidevast tõusust peaaegu endiseks jäänud, kuigi palgade tõstmiseks oli antud lubadus. Täiesti nurjus päevatöölisel ka palgalise puhkuse saamine, kuigi seda vahepeal tõenäoliselt loodeti saada vastava seaduse oodatava muutmiseega. Kuutöölisel on puhkus seadusega võimaldatud, kuid kohtadel tehakse sageli takistusi selle andmisel. Olukord on siiski sel alal, tänu töölisnõukogu energilisele pealekäimisele, märksa paranenud, võrreldes endiste aegade ja olukordadega. Töölisnõukogu valimiste läbiviimiseks valiti valimiskomisjon. Käitises töötab praegu üle viiesaja hääleõigusliku tööliste, seega tuleb valida viieliikmeline töölisnõukogu. Muuseas võtavad valimisist osa esmakordselt ka töörühma vanemad ja ülesõidukoha valvurid. Viimased seadsid ka valimiskomisjoni kandidaadi üles. Koosolekust, mis vältsas üle kahe tunni, oli tööliste osavõtt rahuldav.

Klaasipuhujad kutseküsimusi arutamas

Klaasipuhujate ametiühingu viimasel üldkoosolekul arutati peamiselt kutseküsimusi. Koosolek otsustas teha töölisnõukogule ja ametiühingu esindajale ülesandeks astuda vabriku valitsuse juures samme selleks, et

töölisile maksetaks ikkagi täispalk ka sel juhutul, kui töölisest mitte olenevaid põhjusid pole võimalik töötada. Tööseisaku puhul peaks tööline saama keskmiste palgaliikide järele tasu. Praegu on õppinud puhujail kehtimas järgmised keskmised palgaliigid: 4,5—10 kroonini. Alla 4,5 krooni ükski õppinud puhuja päevas ei teeni. Seni on juhtunud sageli, et töölisest olenematul põhjusel ei saada tööd teha ja tööline saadetakse paaritunnilise ootamise järele koju, ilma et talle selle päeva eest sentigi maksetaks.

Seni on umbes 50% õppinud klaasipuhujaid varustatud kutsetunnistusega. Kuna kutsetunnistuse omandamine on muutunud tarviliseks, siis otsustas koosolek teha juhutusele ülesandeks koguda andmeid selle kohta, kuipalju õppinud klaasipuhujaid on veel ilma kutsetunnistusega, ja mõjuda sellele kaasa, et septembrikuuks oleksid kõik klaasipuhujad varustatud kutsetunnistusega.

Klaasipuhujate ametiühing on arendanud peale oma otseste ühisanne teha seltskondlikku tegevust ja ühingu asutamiseks samal ajal pandi alus ka näitetrupile. Tulevikus otsustati määrata näitetrupile selle tegevuse õhutamiseks teatud osa pidude sissetulekust.

Kuna seni on võrdlemisi suur vahe kristalli- ja poolkristallklaasi valmistamise tükithindades, siis otsustati võtta selgitamiseks kristalli- ja poolkristallitööde hinnad ja korraldada need ümber töölisile kasulikumalt.

Lorupi klaasivabrikus töötab praegu 87 õppinud puhujat, kuna ülejäänud töölisel on n.-n. abitöölised. Lähimas tulevikus suureneb seal õppinud klaasipuhujate arv, sest Meleski klaasivabrik, mis seni valmistas peamiselt musta ja pruuni klaasi, jääb seisma, ja siis tulevad sealt õppinud puhujad Lorupi

vabrikusse tagasi. Meleski puhujad töötasid osaliselt ennegi Lorupi vabrikus.

Prægu on Tartus töötamas klaasivabrik, kus töötab umbes 18 puhujat ühingu liikmeskonnast. Õppinud klaasipuhujad on prægu viimseini organiseeritud, kuna samas õpilased ja abitöölised on organiseerimata. Klaasipuhujate perekondades õpitakse klaasipuhuja elukutset prægu kogu perekonna meesliikmete poolt. Pole mingi ime, kui ühingus on 8 Meisnerit jne.

Seni töötas meie klaasitööstuses palju välismaa spetsialiste, kuid nüüd on meie klaasipuhujad niivõrd õppinud, et suudetakse välismaalaste abita teha prægu kõik tööd. Välismaalaste arvu piiramiseks on ühing astunud korduvalt samme vastavates asutustes ja prægusel hetkel leidub ainult mõnesid üksikuid välismaalasi Lorupi juures, läti, poola ja soome rahvusest.

A.-s. Balti Puuvillast.

A.-s. Balti Puuvilla käitise töölise üldkogu koosolek toimus 8. augustil s. a. kell 10.30 hommikul kino „Arsi“ (end. Grand-Marina) ruumes. 1394 käitise töölisest (3. augusti s. a. andmeil) oli kokku tulnud 746 töolist, mis ületas korraldajategi ennustuse.

Aruannete all käitise töölisnõukogu liige V. A do kandis ette nõukogu tegevuse aruande ja informeeris üldkoosolekut viimasel ajal poolleli olevaist nõudmisist ja küsimusist. Nimelt pöördus töölisnõukogu 28. juulil kirjaliku ettepanekuga käitise juhatare poole, et selle valdusel olev ambulatoorium viidaks abistamiseks vajalisele tasemele. Selle teostamiseks 1) peaks mõne käitise ambulatooriumi arsti vastuvõtte olema ka hommiku-poollel, 2) peaks ja oleks ka otstarbekohane, et ambulatooriumis asuvasse apteeki palgataks asjatundja roheteadlane, 3) et arsti ta puhkusele või muul põhjusel ära olles asendaks vastav arst, kuna kurgu-, silma- jne arst ei saaks asendada sisehaiguste arsti ja ümberpöördult, missugune nähtus Balti Puuvilla ambulatooriumis esineb.

Käitise juhatus oma vastuses töölisnõukogu järelepärimisele käitise seisukorrast teatas 3. augustil s. a. järgmist: kangrujaoskonnas tuleb tööd vähendada tunduvalt, mille tõttu lähemal ajal vallandamisele tuleb kuni 90 töolist, ketruseosakonnas aga ühenduses eeltoodud vallandamisega ja arvestades ekspordi olukorda on ka võimalik pärast oktoobrit töö vähendada, lisaks ülaltoodule on käitise juhatus asunud vallandama vanu, juba palju aastaid töötanud töölisi, pealegi nende haigestumisel.

Käitise juhatus esitas töölisnõukogule ja tööinspektorile uued (rööbiti vallandamisega) 10% kuni üle 20% alandatud tükitöö hinnakirjad, mida töölisnõukogu pani ette peakoosolekule seisukoha võtmiseks ja arvamiste avaldamiseks.

Koosolek võttis vastu järgmised resolutsioonid ja otsused:

1) et inimlikkusest palju aastaid töötanud töölise vastu, tugeades aususele ja õiglusele, neid nende haigestumiste korral mitte ei vallandataks, eriti veel tagaselja;

2) et töölise elu- ja tervisekaitse abinõude muretsemisele juhitaks suuremat tähelepanu;

3) et käitise ambulatoorium viidaks arstimiseks vajalisele tasemele töölisnõukogu poolt esitatud ettepanekuid arvestades;

4) et 4—6 kangrumasinaga töötamine jäetaks vabatahtlikuks, kuid præguse vallandamise vältimiseks seda üldse ei lubataks;

5) koosolek jälgib huviga Kreenholmi töölise enesekaitse-aktsiooni töökoormatuse tõstmise vastu ja soovib võiduks kordaminekut;

6) üldkoosolek leiab, et 40-tunniline töönädal on vajaline kehtima panna;

7) üldkoosolek leiab, et 4 ja 6 teljel tööhinnad ja töötamine on vastuvõetavad.

Palkadetõstmise küsimuse juures kandis ette refereadi L. J o h a n s o n, kelle ettelkanne kviteeriti aplodisemendiga.

Töölisnõukogu teatas, et vastavalt töölise poolt esitatud soovidele on pöördutud kirjaliku ettepanekuga käitise juhatare poole 19. juulil s. a. käitise töölise palkade üldiseks tõstmiseks, millejärele aga ei tahetud sellele esildusele kirjalikult vastata, kuigi dir. Vachman teatas suusõnal, et ollakse nõus palku tõstma 5% ja seda, möödunud aasta eeskujul, bruto-summast, 1 aasta peale, töötülide komisjoni otsuse kaudu jne. Väikesest ülevaatest töölise palkade kohta maikuu teisel poolel selgub, et eelketruses, s. o. Bankabross masinail, teeniti Kr. 2.20 päevas, kuid siinjuures tuleb arvestada ületunde. Korrutajad teenisid Kr. 1.86, asveldajad Kr. 1.91, ketrajad ja poolide vahetajad Kr. 2.07—2.12, samuti ületundidega koos; poolijad Kr. 2.75, niidepanijad Kr. 2.73, kangrud Kr. 2.41, siinjuures arvesse võttes 3—4 teljega töötamist jne. Lukusepad teenivad kuni Kr. 4.50, kuid neil tuleb arvesse võtta järjekindlat ületunnitööd, mille järele on tihti vajadus.

Koosolek esitas järgmise ettepaneku:

Balti Puuvilla käitise töölise üldkogu leiab: 1) et töölise prægused palgad ei vasta tööandja tuludele; 2) et töölise teenistus ei võimalda inimväärset äraelamist; 3) et palkade tõstmine möödunud aastal teostus vaid osa töölise kohta, ning nendegi suhtes on palgatõus mitmekordselt tasa tehtud elukalliduse tõusu tõttu.

Neil põhjusil on vajaline säärane palgatõstmine, mis oleks suurem elukalliduse tõusust, sest muidu töölise olukorda parandada ei saa.

Kuna töölised tahavad olla siiski tagasihoidlikud oma nõudmisel, otsustab üldkogu nõuda kõikide palkade tõstmist 25% võrra. Üldkogu rõhutab seda, et palgassumma üldine tõstmine, nagu see möödunud aastal oli, pole töölisele vastuvõetav, kuna see jätab palkade korraldamise täiesti tööandja äranägemise hooleks, mida keegi kontrollida ei saa, nagu mullused kogemused seda selgesti näitavad.

Ettepanek võeti vastu ühel häälel.

Organiseerimise küsimusist refereeris J. M i h k e l s o n, toonitades seda, kui vähe võib tööliskond oma huve kaitsta organiseerimata, nii nagu seda näeb käesoleva vallandamise korralgi.

Järgnevalt referaadile võeti ühel häälel vastu ettepanek, et tööliste olukorra parandamiseks tuleks töölisil kollektiivselt astuda Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Tallinna osakonna liikmeks.

9. augustil s. a. käitise juhatus esitas veel töölisnõukogule 42 vana tööliste vallandamise nimekirja. Kuna töölistel on käitises töötanud juba kahea aastaid ja käitise juhatuse töödame- tunnistus jääb nende vanade inimeste pisarate ees kõvaks, kellel vallandamisel jääb üle nende arvates paljudel vaid kerjata või nalga surra, ja kuna tahetakse vallandada just töökoormatuse tõstmiseks, siis kutsuti samal päeval kohale tööinspektor asja lahendamaks, kelle sobitusel ainult pikendati lõpuarvete tähtaega mõne päeva võrra, muus osas ei saavutanud tööinspektorigi midagi. Käitise töö- lised otsustasid 12. skp. lõunal direktorilt ühiselt nõuda vallandatavate tööle edasijät- mist. Selle nõude toetamiseks tekkis samal päeval umbes tunniajaline tööseisak. Kohale- kutsutud tööinspektori Koppeli vaheltsobitusel käitise tehniline juhataja lubas edaspidi ar- vesse võtta vallandamisel majanduslikku seis- ukorda, kuna vastavate seaduste tõttu tuli tööseisak lõpetada.

Peakoosoleku poolt üles seatud palgatõst- mise nõudmises 13. augustil s. a. tööinspek- tori Koppeli uus vaheltsobitus ei annud tule- musi käitise juhataja kategoorilisel vastu- seisemisel, vallandamise küsimuses aga anti käitise juhataja poolt seletus ja lubadus, et vallandamise tuleb umbes 65 inimest endise 90 asemel ja nimelt: 1) kõrgemapalgaliste, n.-n. poolmeistrite naised, 2) üle 55 a. vanad, kes on töötanud käitises 25 a. ja enam, seega välja teeninud Kr. 10.— pensioni, 3) uued, s. o. viimati lihttöödele palgatud töölistel, ja 4) üle 50 a. vanad, kes on töötanud vähem kui 8. a. käitises, kuid töölisnõukogu ette- panekul arvestatakse kõigi nende majandus- likku jne. seisukorda. Töölisnõukogu on põhi- mõtteliselt üldse vallandamiste vastu.

Tallinna linna tramm

Trammikäitise tööliste üldkogu koosolek, mis esmakordselt 18. augustil pidama- ta jäi kvoorumini puudumisel, sest 366 töölistest oli ilmunud 158 töölist, peeti teiskordselt 26. augustil, millest võttis osa 172. Koosoleku päevakorda oli töölis- nõukogu poolt võetud palgaküsimus ja pen- sioniküsimus. Koosoleku juhatajaks valiti E. Arusaare ja O. Kask. Palgaküsimuse kohta esines ülevaatega töölisnõukogu esi- mees A. Lauri, kes tõi esile, et tramm- tööliste palku ei ole tõstetud 1933. aastast, ehkki elukallidus on tõusnud sel ajavahe- mikul ametlikel andmeil 20%, tegelikult aga rohkem.

Üldkogu otsustas pärast läbirääkimisi esi- tada palgakõrgenduse nõude, milles olid ette nähtud palkade alammäärad järgmiselt:

Lihttöölisile: meestele, kuhu kuuluvad lii- nitöölised, valvetöölised, pööranguseadjad, ja vaguniõilatajad, 33 snt. tunnis; naistele, kel on alatine öötöö, 29 senti tunnis. Konduk- toreile ja vaguni väljasaatjaile 35 senti tunnis; vagunijuhtidele 38 senti; oskustöölisile, luku-

sepad, laudsepad, sepad, treialid jne., 40 snt. ja oskustöölise abitöölisile 34 senti tunnis.

Kõigile, kes saavad enam kui palga alam- määrad, palgakõrgendust 15%. Maksetavad lisatasud, perekonnaabiraha, teenistusvanuse- tasu, preemia- jne. normid peavad jääma en- disiks, kuid need peavad olema kantud palga- raamatu lepinguossa, sest seni on need olnud ühepoolset soodustust, mis ei ole kantud palgalepinguisse.

Teenistusvanusetasu tuleks maksa reaai- palga summalt.

Nõudmise mitterahuldamise puhul algata- da töötüli, milleks anti töölisnõukogule täie- line volitus nõudmise läbiviimiseks ja kokku- leppe saavutamiseks tööandjaga.

Pensioniküsimuses esines seletusega töö- lisnõukogu liige A. Petrov.

Põhja Paberi- ja Puupapivabriku

tööliste üldkogu koosolek peeti 28. aug. Päe- vakorraati üle tähtsamid: uue töölisnõukogu kandidaatide ülesseadmine ja valimiskomisjoni valimine.

Palkade asjus otsustati üles öelda senine töötülide lahendamise komisjoni poolt kinni- tatud leping ja nõuda juure 4 senti tunnis. Käitise valitsuse poolt oli esitatud perekonna- abirahade maksmise kava, mille järgi lubati maksa esimese lapse pealt 1,5 senti tunnis ja iga järgneva lapse pealt 0,5 senti rohkem. Seda abiraha oleksid saanud ka lesed naised ja kodused, mittetöötajad, tööliste naised.

Kava teostamise tingimusi oli, et senised palgad ei tohiks muutuda. Sees oli ka punkt, et juhatus võib abiraha maksmist igal ajal lõ- petada. Arvati, et püütakse selle kavaga ta- kistada edaspidiseid töötülisid.

Koosolekul märgiti, et see kava, mis hõl- mab vaid osa töölisi, tekitaks lahkelsid töö- liste keskel.

Tööliste ühistegelises liikumisest kõneles Tööliskoja ühistegevuse instruktor H. I s k ü l l.

Tallinna linna gaasi- ja veevärgis

töötab 168 töölist. Lihttöölise palgad kõigu- vad Kr. 1.76 — Kr. 2, oskustöölisil Kr. 2.40 — Kr. 4.—. Välistöödel turustiku panemisel, kus võimalik, alatakse tööd tükitöö alusel, kusjuures töö hinnatakse alles keset tööd, aga mitte töö algul. Siin võimaldataksegi teenida kuni Kr. 4.— päevas. Organiseeritud on 46 töölist.

A. Tõnissoni veevärgi-, keskkütte- ja lukusepakäitis

Tallinna metallitööstuste hulgas on üks suur- rimaid, oma erialal aga suurim kogu riigis.

Käitises töötab 148 töölist, neist on üle poole välistöödel, ehitus- ja remonditöödel. Töökojas töötab 50 tööliste ümber. Omapära- ne on siin suur õpilaste arv. Neid on kogu tööstuse kohta umbes 50.

Palgad, võrreldes teiste Tallinna metalli- käitistega, on keskmised. Nii on lukusepa keskm. tunnitasu 35 senti, treialil 36 senti. Õpilaste tasud on aga madalad: 10—16 senti tund. Välistöölise palgad on veidi paremad.

Töötasusid tõsteti osal töölisil 1. aug. ku- ni 2 senti tunnis, enamikul jäi aga palk en-

diseks. Maikuu oli päevakorral üldine pal- kade tõstmise nõudmine, kuid sellest ei saa- nud asja üksmeele puudusel. Ometi oleks võimalik palku tõsta, kuna tööala seisukord on praegu hea ja vastavaid töölisi vähe.

Tööliste seas tekitab segadusi ja nurinaid käitise valitsev preemiade maksmise kord. Nimelt antakse mõned tööd töölisele välja nii-öelda tükitöö alusel teatava hinnaga. Kui tööline teeb töö valmis tundide arvuga, mille tasu on vähem kui töö kättesaamisel määratud töö hind, siis saab ta tundide tasu ja veel ülejäägi preemiana. Kui aga tööle kul- lutatud tundide tasu on suurem töö hinnast, siis maksetakse välja tunnitasu, kuna tööhin- na ja tunnitasu vahe võetakse järgmisest preemiast maha. Preemiat ei loeta teenistu- seks, vaid nagu mingisuguseks ergutusrahaks. Niisuguse korralduse juures tööline ei tea kunagi arvestada oma saadaoleva palga suu- rust ja arusaamatused ning nurinad on alati- sed nähtused.

Välistöödel töötavate tööliste hulgas on mõned tööised õigupoolest omaette ettevõt- jad. Käitise juhatus annab neile suuremaid töid välja, need võtavad omakorda endale abiks teisi töölisi, teenides muidugi viimaste arvel. Need tööised-ettevõtjad hoiavad alati käitise juhatare poole ja rikuvad tööliste omavahelist üksmeelt.

Väljaspoole Tallinna tööle saadetute hul- gas nuriatakse madalate söögirahade maks- mise üle. Enne makseti söögirahad 30% palgast, nüüd on see aga rohkem kui pooleni alla viidud. Töötaasu arvestav ametnik põh- jendas seda sellega, et elu olevat läinud oda- vamaks — kurke ja õunu saavat osta pool- muidu!

Käitise seisukord on mitmeti puudulik. Nii puudub koht, kus tööised võiksid hoida oma puhtamaid riideid. Samuti on palju nurinat pesuruumiga. See on väike, enamikul töölistel tuleb aga kasutada õues olevat kraa- ni ja tunni pesemiskohana. Praegu ehitata- vates uutes tööstusruumides Siimoni tänaval polevat selles suhtes loota paremat.

Kutseühinguline organiseerumine käitises on nõrk. Kuigi on olemas keskkütte- ja vee- värgimontööride ametiühing, pole see ometi avaldanud mingit organiseerimistööd ega te- gevust. Pealegi tehakse selle liikmeks võt- misel vahet välistöödel töötavate ja töökoja tööliste vahel. Viimaste liikmeks võtmist ei nähta heameelega. Käitise tööliste arvates oleks loomulik, kui loodaks üldine metalli- tööliste kutseühing, kus siis keskkütte- ja veevärgitöölistel oleks omaette sektioon. Siis võiks ka loota suuremat huvi kutseühin- gulise organiseerumise vastu. Praegu on aga paljudel töölistel kutseühingute tähtsus täies- ti tume, seepärast tööised soovivad, et Tal- linna loodaks metallitööliste kutseühing või avataks olemasoleva ühingu ukseid töölisele.

Käitises valiti maikuu uus töölisvanem. Töölisvanemal on tulnud kaitsta tööliste hu- ve töötundide arvu kärpimise ja muude aru- saamatuste puhul. Töölisvanema tähtsaimaks ülesandeks praegu oleks preemiade maksmi-

se korra selgitamine ja väärnähtuste ning puuduste kõrvaldamine käitise sisekorras.

Arsenali

aasta-aruande järgi tekkinud ülejäägist mää- ratakse arsenali teenijate ja tööliste olukorra parandamiseks ja nende kultuurilise tasapin- na tõstmiseks 10%, tagavarakapitaliks 40% ja tööstuse arendamise kapitaliks 50%.

ETK Metallitehases Tallinnas

lihttöölised teenivad mehed 30 senti ja nai- sed 20 senti tunnis; oskustöölised, mehed 38 senti ja naised 22—25 senti tunnis. 1. au- gustist vähendati tööliste arvu, nimelt vallan- dati töö vähesuse tõttu teine vahetus — 25 inimest. Palku on tõstetud 15. augustist 2 —5 senti tunnis. Tööliste arv käitises on 227.

E. Tekstiiltöölise Ühingu kongress

peetakse 25. sept. Tallinnas. Päevakorras on nähtud ette ka referaadid koja peasekretäri I. Rebaselt ja nõunik A. Renningult. Esime- ne refereerib 40-t. töönädala küsimusist.

Kollektiivne lõpuarvete võtmine Vennad Toferi käitises.

Augusti algul esitasid Vd. Toferi käitise öövahetuse ketrajad palgatõstmise nõudmise: tükitööde suhtes 15% võrra ja tunnitasu suhtes — 29 sendilt tõsta 35 sendini. Kuna tööandja keeldus, võtsid kõik 13 ketrajat 6. augustil lõpuarved. Käitise juhataja seletas, et öövahetust ei olevat nii-kui-nii väga vaja ning et mõne aja pärast oleks need tööised nii- kui-nii vallandatud. Vaatamata neile juttu- dele avaldus öövahetuse lõppemisega terav lõngapuudus, nii et tööandja oli sunnitud töö- liste nõudmistega nõustuma ja kutsus nad uuesti tööle. 3 ketrajat jättis ta siiski välja, kui „ässitajad“. 23. augustil tulid ülejäänud 10 ketrajat tööle, nägid, et 3 töölist puudu- vad, ja panid kohe masinad seisma. Tööandja vihastele küsimustele ja manitsustele oli vas- tuseks: ühiselt oleme töölt lahkunud, ühiselt tahame ka tagasi tulla. Tööandja pidi siingi alistuma ja võtma ka 3 „ässitajat“ tööle ta- gasi. Nii saavutasid tööised oma üksmeele ja solidaarsusega 100% võidu.

Narva

A.-S. Villa töötulis määrati Töötulide lahendamise komisjoni poolt 7% palgakõr- gendus 1. aprillist 1937. a. kehtivusel ole- vatele palkadele. Juurepanek töötulide la- hendamise komisjoni seletuse järgi pidi toi- muma käitise valitsuse enda äranägemise jär- gi, kellele rohkem kui 7% ja kellele vähem kui 7%. Käitise valitsus sellest seletusest hoolimata suhtus palgakõrgendusele hästi. Tegelikult kujunes 7% tõus kõige väiksemaks. Mõnel töölisel tõsteti palka isegi 14%, s. o. pool rohkem kui seda otsustas Töötulide la- hendamise komisjon. A.-s. Villas töötavaist töölisist 75% said rohkem kui 7% palgakõr- gendust. Tööised on väga rahul käitise va-

litsuse hea suhtumisega ja on isegi väikeses lugupidamises oma tööandja vastu, kes on sel määral vastu tulnud oma töölisele, jättes järele aimamata teiste Narva käitiste palga „juurepanekud“, eriti Kreenholmi talitusviisi, kes mõnel töölisel üldse palka ei tõstnud.

Kreenholmi töötüli on lõppenud

14. juunil Tallinnas Töötülide lahendamise komisjoni koosolekul, kus viibisid käitise valitsuse ja töölise esindajad, teatavasti ei saavutatud kokkulepet. Töötülide lahendamise komisjon oma otsuses määras palgakõrgenduse 8% suuruses.

See otsus ei rahuldanud töölisi ja töölisnõukogu andis sellele otsusele protesti sotsiaalministrile, tuues ette põhjenduse, et elukallidus on tõusnud palju suuremal määral kui juurepanek 8% näol. Samuti esines ka tööandja protestiga, tuues ette omalt poolt, et ta ei suuda 8% maksta. Sotsiaalminister jättis need protestid tagajärjetuks ja kinnitas Töötülide lahendamise komisjoni otsuse. Hiljem töötülide lahendamise komisjonilt järele pärides, kuidas juurepanekut mõista, (käitise valitsus sai komisjoni otsusest aru nii, et 8% on määratud 1. aprillil 1937. a. väljamaksetud palga bruto-summale, kusjuures käitise valitsusel sel viisil jääks võimalus palku normeerida nii, et võib tõsta palku osal töölisel rohkem ja osale vähem kui 8%) saabus Töölisnõukogule vastus, et juurepanek sünnib käitisevalitsuse äranägemise järele. Käitise valitsus kuulas selle juures küll ära töölisnõukogu arvamusi, aga ei arvestanud seda, vaid töötas tükitöö tabelid ümber oma soovi kohaselt ja tõstis enda äranägemisel palku nii, et üks osakond sai juure rohkem kui teine, kuna mõni osakond ei saanud üldse palgakõrgenduse osaliseks. Üldiselt käitise valitsus normeeris palku nii, et üle niinimetatud põhipäevapalga ei teenita. Nii kujuneski, et 14. augustil palgamaksmisel mõni tööline sai sama palga, mis ta sai enne juurepanekut, „juurepanekuga“, olgugi et elukallidus on tõusnud igale ühele võrdsest ja samuti ka palganõudmine oli esitatud kõigi töölise kohta. Kõik töölised aga ootavad pikisilmi Töötülide lahendamise komisjoni sundotsuse tähtaja lõppemist, see teatavasti lõpeb 16. jaan. 1938. a. — et siis uuesti ja tagajärjekamalt palganõudmist läbi viia.

Kreenholmis vallandatakse töölisi

14. augustil 1937. a. vallandatakse Kreenholmi käitisest esialgselt 50 töölise tööpudust töttu. Kreenholmi käitises on see paratamatu nähtus kestnud juba aastaid, välja arvatud 1936. a., et kevadel võetakse uusi töölisi, kes sügisel vallandatakse. Sellega muudugi töölised muutuvad kartlikuks ja eneseteadvusetuks. Järelepärimisele, miks vallandatakse alati sügisel, vastatakse, et sügisel tellimised vähenevad ja et käitis ei suuda nii suure koormatusega töötada.

Kreenholmi töölise üldkoosolekul.

1. augustil s. a. k/s. „Võitlejas“ peetud koosolekule oli töölisi ilmunud umbes 350, seega jäi kvoorumist puudu, sest töölise arv oli

2642. Koosoleku avas töölise nõukogu esimees V. Mölder. Nõukogu tegevuse aruande kandis ette nõukogu esimees, mille ka koosolek kinnitas. Töölisvanemate valimised otsustati pidada eelmiste aastate eeskujul. Valimiskomisjon valiti 20-liikmeline. Palganõudmise aruande kandis ette nõukogu esimees. Koosolekul selgus, et töölised ei saa rahul olla palkade normeerimisega Töötülide Lahendamise Komisjoni otsuse alusel, sest osa töölisi jääks niiviisi hoopis ilma lubatud palgatõstmisest, kui see lisatakse bruto-palgasummadele. Lõppotsuse selles asjas ütleb arvatavasti Riigikohus. Koosoleku lõpuks kerkis huvitatud küsimus: kellele kuulub Kreenholmi uus haigla, mis praegusel ajal seib kasutamata? Teatavasti Narva linnal puudub praeguse aja nõudele vastav haigla, mis pärast linn kavatsevat Kreenholmi haiglat osta või rendile võtta. Vanade töölise juttude järele olevat haigla töölise rahadega ehitatud. Nimelt olid vanasti käitise tarvitusel rahatrahvid. Iga vanasteima eksitusel puhul arvati töölise palgast trahviraha maha. Vene seaduste alusel pidi seda trahviraha töölise heaks kasutatama. Selle rahaga ongi ehitatud haigla. Töölised leiavad, kui haigla on tõesti nende trahvirahadega ehitatud, siis peab ka töölisel õigus olema haigla müümise juures otsustavat sõna öelda.

8. augusti koosolekust võttis osa 500-pealine töölise hulk, mis aga siiski on väike Kreenholmi kohta kvoorumi saavutamiseks. Koosoleku üheks tähtsaimaks punktiks oli Alfred Offenbachi referaat palgaolude korraldamisest, mida koosolek kuulas suure huviga ja millest hiljem räägiti veel kaua. Ref. Offenbach väitis, et senikaua, kui töölised pole liitunud ametühingusse, ei saa töölised kunagi oma palku parandada. Samal koosolekul valiti töölisnõukogu valimiskomisjon. Üldkoosolek tegi uuele, valitavale töölisnõukogule ülesandeks uusi koosolek kokku kutsuda, et uuesti ja aegsasti palgavõitlust alustada, palgakõrgenduse läbiviimiseks, mis igale töölisele kasuks tuleks.

Töö väheneb Narva tekstiilkäitisel.

Kreenholmi käitise direktor teatas töölisnõukogule, et Joala vabrikus on tellimised vähenenud, mille tagajärjel tuleb vallandamist umbes 100 töölise. Esialgselt vallandatakse 15. aug. s. a. 50 töölise, neist eelketruseosakonnast 18 ja ketruseosakonnast 32 töölise. Juhul, kui töötellimisi rohkemal arvul juure ei tule, tuleb käitises veel uusi vallandamisi ja need sünniksid kas septembri lõpul või oktoobri algul.

Samuti on a.-s. „Villa“ käitises töö vähenenud ja tuleb töölise vähendada. Seni on käitis töötanud kahe vahetusega, nüüd minnakse üle ühele vahetusele, seejuures kaotab 20 töölise oma teenistuse.

Narva Linavabrikus töötellimisi külluses.

Soodsate ostuhindade tõttu on muretsetud suuri tagavarasid linu. Vanade töölise ütluste järgi pole juba aastakümneid nähtud nii suuri tagavarasid. Aidad on linu tulvil laeni.

Eriti suuri tellimisi täidetakse imbutatud presentriide alal. Võrreldes 1934. aasta toodangut 1936. a. omaga on presentriiet valmistatud rohkem ümarguselt 60.000 meetrit, ehk umbes 25%.

Peamiselt toodetakse seda riiet Skandinaavia riikidesse, kuid osa sellest rändab ka Põhja-Aafrikasse. Töökoormatus selles osakonnas on töölisel tunduvalt suurenenud, kuna töölise arv on jäänud endiseks.

Et riide imbutamine sünnib keemiliste ainetega, siis on õhk selles osakonnas alatiselt rikutud mitmesuguste gaaside tõttu, mis väga tervisele mõjuvad. Möödunud aastal haigestus üks töolistest töö juures, arst konstateeris bensiinigaasimürgitust.

Arvestades töötingimusi on palk selle osakonna töölisel naeruväärselt madal, 25 s. tunnis. Alatine ületundide tegemine, mis on tingitud töörohkusest, on tavaline nähtus, see aga mõjub veelgi halvemalt töölise tervisele, kuna pikaajaline viibimine rikutud õhus on äärmiselt kahjulik ja ohtlik.

Välkese töötasu tõttu, mis ei võimalda küllaldaselt äraelamist, haaratakse ometigi iga võimaluse järele, millest nähaakse lisasisetulekut.

Ka džuudi, mererohu, tööharus töötatakse täie koormatusega ja täie töönalalaga, kuna varemalt oli see tavaline nähtus, et töötati vaid 3—4 päeva nädalas.

Võib järeldada, et majanduselu paranemise tagajärjel on tööstureil paranenud ka väljavastad.

Tööstusil on suuremaid läbikäike ja seetõttu loomulikult ka suuremaid sissetulekuid.

Kes pole seni osa saanud majanduslikust tõusust, on vaid — tööline.

Tööline.

Mis ütleb tööinspeksioon selle kohta?
Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduserikkumine raudtee ehitusameti 3. liini jaoskonnas.

Raudteevalitsuse ehitusameti 3. liini jaoskonna töölisnõukogu kavatses pidada 1. aug. s. a. Narvas töölise üldkogu koosolekut, kus päevakorras muuseas oli ette nähtud Tööliskojade peasekretäri I. Rebase referaat: Tööliskonna päevaküsimusi, ja kutseühingu sekretäri A. Sauli referaat: Kutseühingulisi küsimusi ja muudatusi raudteetöölise haiguskindlustuse seaduste ja priiveo määruste alal. Tööandja ei lubanud nimetatud koosolekut pidada, kuna nimetatud päevakorrapunktid ei kuuluvat üldkogu kompetentsi. Nähtavasti tööandja ei tea, kui suur on tema võim, ja kipub keelma seda, milleks tal üldse õigust ei ole. (Vt. Nõuandenurk, küsimus 46.) Kuidas oodata veel erakäitises seaduste täitmist, kui riigiasutused sellest üle astuvad?

Pärnu

Pärnu töölise müresid.

Pärnu, kui kuurorti, pole võimalik igat käitist asutada, seevastu kõigi Pärnu kodanike huvi on saeveskitööstuse ümber koondunud.

Käesoleval suvel leidis saeveskitööstuses tööd üle 1000 töölise, peale nende veel sadamatöölised, arvult üle 300. Iga aastaga see tööstus jääb aga vähemaks, uusi tööstusi Pärnu juure pole üldse ehitatud ja lähimas tulevikus pole ka seda loota.

Töölistel on kerkinud tõsine mure, kuidas endid ja perekondi tulevikus toita. Selles asjas esitas Pärnu Töölise-Ühingu Saeveski-platsitöölise sektiioon märgukirjad valitsusasutusse. Nõutakse, et Pärnu jõgedes ja raudteede-äärsed metsamaterjalid töötatakse ümber Pärnus.

Iga aastaga viiakse palkide ümbertöötamine ikka rohkem ja rohkem Tallinna, riigi moodsasse saeveskisse, ja Järvakanti, sealsetesse tehasesse, see aga võtab Pärnu töolistelt leiva.

Enne maailmasõda oli Pärnu linakaubanduse alal Balti riikide tähtsamad sadamalinnud ja omas ühtlasi ka suurima puupapivabriku kogu Vene riigis. Linakaubandus on täitsa kokku kuivanud ja puupapivabrik Valdfhof hävitati maailmasõja ajal, viimseid müüre praegu lammutatakse. Töölise soov on, et Pärnu ei jääks ainult kuurordiks, pole ju kuurordist võimalik end ja perekondi elatada, ja mitte ka ainult kalurikülaks, vaid et Pärnu jääks Eesti saeveskitööstuse keskuseks, nii nagu ta oli varemmail aastail.

Järjekorraline Pärnu käitisvanemate ja ametiühingute esindajate koosolek

peeti 15. augustil 1937. a. Tööliskodus.

Vastu võeti kolm resolutsiooni:

1. Tehakse ülesandeks, et Tööliskoda ja Eestimaa Töölisühingute Keskliit astuksid samme Töölisvanemate konverentsi poolt vastu võetud 40-tunnilise töönalalaga kiiremaks kehtimapanemiseks.

2. Et kiirendataks töölisnõukogude uue seaduse kehtimapanemise.

3. Alustatakse energilist tegevust kohaliku Töölise Ühingu juures haridustöö alal.

R. P.

Töölisvanema valimised

on toimunud Pärnu linna elektriijaamas, kus töölisvanemaks valiti A. Kommisaar ja asetäitjaks E. Miljand, ja Pärnu lennukivälja ehitustöödel, kus töölisvanemaks valiti A. Nõmm ja asetäitjaks V. Aus.

Raudtee liinitöölise elust 6. jaoskonnas.

Ehitusameti 6. liini jaoskonnas, samuti kui naaberjaoskondadeski, on üheks põlevaimaks ja valusaimaks küsimuseks päevatöölise palgade küsimus. Tõsiselt raske on töölisel endil sellesse olukorda parandust tuua. Kogemused näitavad küllaldaselt, et palvetega siin midagi kätte ei saada, isegi mitte siis, kui ülemuste poolt selleks tõsiseid lubadusi antakse. Raske on palgavõitluse lõraldamine erakäitiste töölisel, kuid täiesti võimatu on see riigitöölisel. Töölisnõukogu tegi katse, järeleparimise näol vanemale tööinspektorile, kas raudtee päevatöölised võivad alustada töötüli seaduses ettenähtud korras. Vastus oli aga

eitav, kuna olevat tegemist käitisega, mis on otseselt sõltuv riigi eelarvest. Töölisnõukogu pöördus käitise juhataja poole ettepanekuga korraldada päevatöölisile senisest suuremal määral ja ulatuslikumalt tükiteid, mis osaliseltki tööliste teenistusevõimalusi suurendaks.

Uue tõlgenduse osaliseks sai raudtee tööliste mõiste. Tööriühmavanemaid (eesttöötajaid) ja valvureid senini ei loetud käitise töölisiks. Tööst. käit. tööliskonna asutiste seaduse mõttes, nii nagu van-tööinspektor seda kirjalikult motiveeris kõlkidele Ehitusameti töölisnõukogudele ja käitise juhatajale 1933. aastal. Töölisnõukogu algatusel võeti kutseühingu kaudu see küsimus uuesti üles ja van-tööinspektor tunnistas oma 1933. a. seisukoha selles küsimuses eksituseks ning nüüdsest peale loetakse töölisiks eeltähtendatud seaduse mõttes ka kõik tööriühmavanemad ja ülesõidukoha-, tee- ning sillavalvurid, kuna viimased suurel määral tegevat just füüsilist tööd. Selle seisukohaga ühines ka raudteevalitsuse direktor. Praegu on käimas töölisnõukogu valimised kahes liinijaoskonnas ja valimisist võtavad osa nii aktiivse kui passiivse õigusega ka mainitud „värsked töölised“ raudteel.

Viimaseil ajal kippus lkäest ära minema käitise algeline kordki töölisega käitumisel tööjuhatajate poolt. Töölisnõukogu oli sunnitud käitise juhataja kaudu tööjuhatajale laskma meele tuletada, et töökorralduste andmiseks ja tööde juhtimisel võib tarvitada ka korrektsemat sõnade tagavara.

Kuna käitise juhatus kavatses lähimas tulevikus korraldada päevatöölisile kutseeksameid kuutöölise kohale ja kandidaatidelt nõuti vähimalt 6-kl. klassilise algkooli haridust, siis pöördus töölisnõukogu lkäitise juhataja poole selleks, et lepitakse ka vähema haridusega, sest vastasel korral võetaks paljudel kauateeninud töölisil võimalus teenistuses edasi saada. Pealegi puudub osal tööjuhatajail endil tähendatud kooliharidus. Käitise juhataja teatas siis, et kuutöölise kutse saamiseks eksamineeritakse ka neid päevatöölisi, kes omavad vähimalt 4-kl. algkooli hariduse.

Hiljuti kujunes sagedaseks nähtus, et kõrgemad ülemused, keda enamik töölisist näo järele ära ei tunne, käisid töökohtadel töölisi kontrollimas. Kuna ülemused end ei esitlenud, siis mõtete vahetus töölise ja kontrollija vahel alati esialgu hästi ei sobinud, sest tööline vaatas kontrollijale kui tavalisele tülitajale ja töösegajale. Seega leidsid aset arusaamatused ja töölised said ülemuse meelepaha osaliseks, mis aga, töölisnõukogu arvates, on õigustamata. Töölisnõukogu pöördus raudteevalitsuse direktori poole nõudega, et kontrollijad-ülemused esitleksid end töölisile kohe töölise poole pöördumisel ja kannaksid kaasa päevapildiga varustatud ametitunnistust, mille esitamise nõudmiseks peaks jäetama töölisile kahtluse korral õigus. Vastasel korral tuleks aga töölisel „kontrollijaga“ jutuaaja naine lõpetada.

Raudtee liinijaoskondade käitises puudusid ja puuduvad seni veel sisekorra määrused.

Ometi on lõpuks ligi kolmveerandaastase hilenemisega jõutud niikaugele, et juulikuus esitati sisekorra määruste kava töölisnõukogule arvamise avaldamiseks. Töölisnõukogu tegi esitatud kava suhtes terve rea muudatus- ja täiendusettepanekuid. Ärakiri töölisnõukogu muudatusettepanekuist esitati nõukogu poolt ka vanemale tööinspektorile ning paluti sisekorramääruste kava kinnitamisel arvestada töölisnõukogu ettepanekuid. Praeguse ni ole sisekorra määrused veel nähtavale ilmunud ja arvatavasti sõelutakse neid veel Ehitusametis.

Käitise tööliste üldkogu koosolekut on kavatsus kutsuda kokku oktoobrikuu algul.

Tartu

Töötüli Peetsi masinavabrikus

Teispäeval, 23. augustil, peeti Tartus asuva Peetsi masinavabriku tööliste üldkogu koosolek, kus peamiseks arutusaineks oli palgatõstmise küsimus. Tööliste üldkogu andis töölisvanemale õiguse alustada töötüli seaduses ettenähtud korras. Tööliste nõudmiseks on palkade tõstmine 20% võrra ja senise 17- ja 18-sendiliste tunnipalkade alam-määrade tõstmine 25 sendini.

Töölised esitasid samuti nõude palgamaks-mise korralikumaks muutmiseks. Palgamaks-mine eelnimetatud vabrikus on olnud seni väga ebakorrapärane. Töölisel on sageli palgad mitu nädalat sees. Nüüd nõuavad töö-lised, et palgamaksimine peaks toimuma igal nädalal ja et tööandja ei tohi jätta töölise palka enamaks sisse kui üheks nädalaks.

Töötüli kokkuleppe saavutamine on vä-ga küsitav ja arvatavasti antakse see Töö-tülide lahendamise komisjoni.

Tartu nahavabrik ahvardab sulgemine

Tartu nahavabrik „Kalev“, milles töötab 30 töölisi, tahetakse linnavalitsuse otsusel sulgeda, sest tööstuse ruumid ei vastavat mit-te kõigile nõudeile, mis on kehtivad selletaoliste tööstuslike käitiste kohta. Käitise seis-majäämine tabaks raskesti seal töötavaid töölisi. Töölised on pöördunud linnavalitsu-se poole tööde uuesti alustamiseks ja puu-duste kõrvaldamiseks. Selle tulemusena on käitisel lubatud tööd jätkata.

Tartu peeti autojuhtide kongressi.

Uus autojuhtide liit asutamisel.

Pühapäeval, 22. aug. s. a., peeti Tartus üle-maaline autojuhtide ja -omanike kongress, millest võttis osa 42 isikut 13 organisatsioon-ist. Kongressil selgus ka, kuivõrd kirjult on meie autojuhtide ja autoomanike pere organi-seeritud. Asjatu killunemise tõttu pole suudetud seni küllalt tõhusalt oma huvisid kaitsta.

Kongressi tulipunktiks kujunes uue asutava liidu rakendamine. Uue liidu asutamise mõtte algatajaks olid peamiselt provintsi väiksemad seltsid, nagu Viljandi Autoklubi, Lõuna-Eesti Autojuhtide Ühing, Pärnumaa Autojuhtide ja Motoristide Selts ja Tallinnas asuv Autoomanike ja mehaanikute selts „Side“. Eelnimetatud ühinged olid registreerinud uue autojuhtide keskliidu põhikirja siseministeriumis ja kutsusid kongressi Tartu kokku. Koosolek algas kell 11 e. l. ja kestis kella 5-ni p. l., kujunedes kohati õige ägedaks. Väiksemad ühinged, mis ei kannud seni puhtametiühingulist ilmet, olid teinud algatuse ilma suuremate ametiühinguliste organisatsioonideta. Nii kutsuti alles kongressiks kaasa Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühing. See organisatsioon on suurem kui kõik eelnimetatud neli ühingat kokku. Liikmete arv on selles ühingus üle 1500 ja osakonnad asuvad peale Tallinna veel Narvas, Rakveres, Tartus, Võrus ja Kuressaares. Nimetatud osakondade esindajad võtsid ka Tartu kongressist osa. Peale puhtkutseühingute olid kongressil esindatud ka Tallinna Autoomanike Ühing ja Veoautoomanike Ühing. Eesti Motoklubit esindas Tartu osakonna esindaja.

Palju vaidlusi tekitas uue liidu rakendamine. Suurimaks puuduseks loeti seda, et asutajad olid nii asjatundmatult koostanud ühingu põhikirja, et igal liidu liikmeks oleval organisatsioonil on esindajate kogu koosolekul ainult üks hääl, kuna esindajaid võib sõnaõigusega saata esindajate kogu koosolekule iga 25 liikme pealt ühe. Nii saaks ülemaaline liit 1500 liikmega samapalju organisatsiooni asjade otsustamisel kaasa rääkida kui paarikümmeliikmeline kohalik ühing.

Põhikirja puudulikkuse ja muude asjaolude tõttu valiti esimesel esindajate kogu koosolekul ajutine juhatus 6 kuuks, ülesandega antud tähtaja jooksul selgitada ühingu rakendamisse puutuvad küsimused ja siis uus assemikekogu kokku kutsuda.

Kuna uues loodavas liidus on nii tööandjad kui ka töövõtjad samas organisatsioonis, siis ei saa seda vaadelda ametiühingulise organisatsioonina, vaid kui autojuhtide üldorganisatsiooni. Autojuhtide kutseorganisatsiooniks jääb E. Autojuhtide ja Mototehnikute ühing, kes on juba end organiseerinud enam kui teised ülemaalses ulatuses.

Sindi

Esmaspäeval, 9. augustil 1937. a., peeti Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse tööliste üldkogu koosolek, millest võttis osa 387 töölise. Koosoleku avas nõukogu esimees Aug. Tammin.

Ikka alles on Sindi tööliste päevamureks palgalisa nõudmine. Koosoleku üheks põnevaimaks päevakorrapunktiks oli vabrikuvallitsuse poolt välja töötatud palgalisa tabeli kohta seisukoha võtmine. Vabrikuvallitsuse poolt

on välja töötatud tabel palgalisa maksmiseks ja selle järgi antakse lisa 5—41%. See aga ei ole tööliste arvates sugugi õiglane. Töölised ei nõudnud mitte palkade ühtlustamist, vaid elukallidusele vastavat töötasu suurendamist. Vabrikuvallitsus kevadel niigi ühtlustas enda algatusel palku. Selle tulemuseks oli, et paljud madalpalgalised jäeti üsna ilma palgafüüsust, kuna kõrgemalpalgalised said palka tublisti juure.

Teiseks põnevaimaks küsimuseks oli Töötülide lahendamise komisjoni otsuse ja hiljemantud seletuse kohta seisukoha võtmine. Nagu teada, pidid Sindi töölised 16. juulist alates saama 10% palgalisa Töötülide lahendamise komisjoni otsuse kohaselt. Hiljemantud seletuse järgi aga võivat käitise vallitsus seda keskmiselt maksta, s. o. ühele tööliisele rohkem, teisele vähem. Niisugune seletus Sindi töölisi ei rahulda. Koosolek otsustas ühel häälrel jääda 10% palgalisa nõudmise juure.

Üldkoosolek volitas nõukogu sotsiaalmistri ees esinema komisjoni hiljemantud seletuse tühistamiseks protestiga, ja kui see ei peaks mõjuma, siis asja lahendamise andma Riigikohtu hooldeks.

Üldiselt tuleb tähendada tööolude kohta, et töö seisiosakonnas on ka õige soiku jäämas. Mõned osakonnad juba seisavad ja teistel on seismajäämise tähtpäevad kindlad. Ka vallandamisi on oodata.

Tööline.

Mujalt

Raudteevalitsuse Ehitusameti 5. liini jaoskonna tööliste üldkogu koosolek

peeti 15. augustil s. a. Valgas, Raudteelaste kodu ruumes. Aruande töölisnõukogu tegevuse kohta esitas töölisnõukogu esimees K. Saar. Ette oli nähtud ka informatsioon töövõimalustest käitises. Kuna aga tööandja poolt töölisnõukogule koosoleku ajaks polnud vastavaid andmeid saadetud, siis puudus töölisnõukogul koosolekul võimalus selle kohta selgitust anda. Tegevuse aruandest nähtus, et töölisnõukogu on tegutsenud eriti palkade, puhkuse, tükitöö hindade kärpimise ja tööaja seaduse rikkumise küsimustega. Töölisnõukogu on avaldanud oma seisukohad sisekorra määruste kava kohta, millised esitati arvamise avaldamiseks töölisnõukogule. Täiendavalt selgitas töölisnõukogu tegevust töölisnõukogu liige V. Jõgi, kes käsitas Valga liiprimmutustehase tööliste palkade kärpimise ja varustuse väljandmiseks asetleidvate puuduste küsimust. Juhiti tähelepanu ka viivitusele tükitöö tasude maksmises. Sügavat rahulolematust ja mürinat avaldati tööinspektsiooni tegevuse kohta. Ühtlasi mainiti töölisnõukogu poolt asjaolu, et sageli töölised avaldavad kaebusi töölisnõukogule, kuid hiljem kaebusile käigundmisel ei toeta oma avaldust. Uue riigiteenijate-töölise haiguskindlustuse seaduse ja raudteel tasuta sõidu ja veo määruste üle refereeris Tööliskojaliige A. Saul. Ettekandest selgus, et uus

haiguskindlustuse seadus on toonud terve rea paremusi ja soodustusi töölisile nii ravimise kui ka toetusrahade alal. Selgusetus ja lahk- arvamised on tekkinud vaid nimetatud seadu- se § 29 suhtes haigusraha täiel määral edasi- maksmises kahel esimesel haiguskuul. Nimelt pole selge, kas kahe esimese haiguskuu hulka tuleb arvata ka korduvaid haigestumisi või ainult järjest kestvate haigust. See küsimus on praegu selgitamisel. Kõneleja poolt leidsid kä- sitlemist muudatused, milliseid sisaldab uus raudteel tasuta sõidu ja veo määrus. Valimis- komisjoni valimisel tuli väike üllatus. Nimelt tehti tööliste J. Tintsi poolt ettepanek valimis- komisjoni mitte valida ka seega uus töölinõu- kogu valimata jätta. Koosolek ettepanekut vastu ei võtnud. Otsustati valida kolmeliik- meline valimiskomisjon. Valimised viiakse läbi umbes kahe nädala jooksul.

Ellamaa Turbatööstuse töölisel võitsid prot- sessi.

Eelmisil „Töölistkoja Teataja“ numbreis on ära toodud kirjeldused Ellamaa Turbatööstuse töölinõukogu valimisist, mis tööstuse juhata- ja protestide tagajärjel läksid lahendada Riigikohtusse. Riigikohtus jättis ka sellegi protesti tähele panemata ja seega kinnitas omakord sotsiaalministeeriumi sotsiaal- ja töökaitseosakonna direktori poolt varem kin- nitatud otsuse. Kohtu otsus tehti teatavaks kohalikule valimiskomisjonile, kes viivitama- ta kuulutas 7. juulil k. a. valimistagajärjed välja, millisest kuupäevast töölinõukogu, kes valiti juba jaanuarikuus, tegevust alustas. Oleks veel öelda selle töölistkonna võidu kohta, et see on niiöelda moraalne, kuna aga käitise juhataja on kaotuse puhul tegelik võitja, sest tema eesmärk arvatavasti oli valimistaga- järgede jõusseastumist võimalikult pikendada, mis temal ka õnnestus ½ a. võrra. See oma- kord on suur võit nimetatud käitisele, sest kriisavaone hooaeg on lõpule jõudmas endiste kriisiaegsete töötasudega, välja arvatud 10% töötasu tõusu turbalõikajaile turbaramasnate juures.

Puhkuste andmisel on võorastav ja iseära- rik asjaolu, et üks liik töölistkonnast, nimelt jõujaama töölisel ning mõned teenijad, kellele palka maksetakse 1 kord kuus, kuigi töötavad tunnipalga alusel, ei saa puhkusele võttes 50% sõiduhinna alandust.

Käitis ostis lähedusest talu ja kavatses seal oma ehituskruuntidega hakata varustama töölisi, kes selleks soovi avaldavad. Praegu on veel varajane midagi öelda, kuidas seda ka- vatsetakse teostada, kas käitis hoonestab ise krundid ning annab soovijaile välja või jällegi kas krundi soovija ise peab krundi hoonesta- ma. See on lahtine. Ehituskruuntide soovijaid on aga küllalt.

Tööline.

Viljandi töölisel harrastavad ühistegevust

Viljandi jalanõudetöölised on juba pike- mat aega kaalunud oma ühistöökoja asuta-

mist. Nüüd, pärast pikemaid ettevalmistus- töid, on jõutud niikaugele, et on avatud oma ühistöökoda ja lähimas tulevikus kavatsetak- se asutada endale ka ühiskauplus, kus müü- daks peaaegselt oma töökoja valmissaa- dusi.

Mitmesugust

Töötilisid

Maitseainete- ja tekstiilitöölised palga- võitluses. Tallinna linnavalitsus ei taha palku tõsta

Viimasel ajal on töövõitluste rindel kest- nud alatine positsioonisõda tööliste ja töö- andjate vahel. Tallinna ehitusosakonna töö- lisel alustasid töötuli. Omavahelisel läbirää- kimisel ei saavutatud kokkulepet, samuti ei suutnud komisjon viia pooli järeleandmisele. Komisjoni sundotsuse kohaselt otsustati tõ- ta palka ehitusosakonna töölisel tükitöödel 10% võrra ja naistöölisel tunnipalku 19 sen- dilt 21 sendini ning meestöölisel tunnipalku 22 sendilt 25 sendini. Öövahtide kuupalk tõuseb komisjoni otsuse kohaselt 40 kroonilt 45 kr-ni. Komisjoni otsuse vastu on esita- nud proteste nii linnavalitsus kui ka ehitus- osakonna töölisel. Linnavalitsuse protesti motiivides on öeldud, et linnatöölised ei tee- nivat vähem kui teised riigiteenistuses ole- vad töölisel samasuguseil töl. Linna eelar- velised kalkulatsioonid minevat palgatõstmise tõttu segi ja komisjoni otsuse kehtima jäädes tulevat ehitusosakonnal jätta tege- mata mõningad tööd. Töölisel oma protes- tis seevastu väidavad, et töölisel ei nõua palkade tõstmist, vaid ainult 1933. a. palkade kärpimiste kaotamist. Elukalliduse tõus alates 1933. a. olevat küllaldaselt mõjuvaks põh- juseks palgakärpimiste kaotamiseks. Ehitus- osakonna tööliste palgad langevad mõnel aas- taajal hädaabitöölisele palgale tasemele.

Peale ehitusosakonna tööliste palgaliiku- mise alustavad ka elektriijaama ja trammi- tööliste töölinõukogud palgakõrgendamise nõuet.

„Laferme'i“ tööliste üldkoosolekul

Tubakatehase „Laferme“ tööliste üldkogu koosolekul otsustati esitada vabrikuvallitsuse- le palgatõstmise nõue, mille järgi tööliste palku tuleks üldiselt tõsta 30%. Vabriku- vallitsusel nõuti naistöölisele päevapalga alam- määra kindlustamist 2 kroonile ja meestööli- sile 3 kroonile päevas. „Laferme'is“ töötab praegu umbes 250 töölisl. Tööliste teenistus seni oli naistel päevatöega 1,52 krooni päe- vas ja tükitöö puhul tõusis päevane teenis- tus 2 kroonini. Meestööliste päevatasud al- gavad 2 kroonist. Koosolekul leiti, et sellas- te palgade juures muutub elukalliduse tõus- tes äraelamine võimatuks.

Koosolekul anti aru ka töölinõukogu te- gevusest ja Töölistkoja peasekretär I. Re-

bane kõneles töölisnõukogude ülesandeist ja töötülide lahendamise seadusest, tutvustades koosolijaid üleriikliku töölisvanemate konverentsi otsustega, eriti palgalise puhkeaja ja tööaja lühendamise asjus. Samuti selgitas kõneleja töölisvanemate konverentsi resolutsioonide populariseerimise küsimust ja töölisvanemate ülesandeid selles. Töölisvanemate konverentsi resolutsioonidega otsustati ühineda ja tunnistada need vastuvõtavaiks.

Töölisnõukogu käitise juhatusega läbirääkimisel kokkulepet ei saavutanud ja töötüli anti komisjoni. Komisjonis jäi pooleli lepitusprotseduur, kuna töölised ja tööandja peavad omavahelisi läbirääkimisi, kuid seniste teadete järgi on vaevalt võimalik vabatahtliku kokkuleppe saavutamine, kuna tööandja lubas kõigest 2% palka tõsta.

Tartu puutööstuses saavutati kokkulepe

Vähe on olnud neid juhtumeid, kus töölised töötülide lahendamise komisjonis saavutavad kokkuleppe tööandjaga. Tartu mehaanilise puutööstuse töötülis juhtus siiski sellane ebaharilik asi, et töötülide lahendamise komisjonis lepitati poolte vahel kokku, mille järele töölised palk tõuseb 1—3 senti tunnis.

„Sitsi“ töötülis ei saavutatud kokkulepet

Balti Puuvillavabriku töölised esitasid tööandjale 25%-lise palgatõstmise nõude. Tööandja nõustus omavahelisel läbirääkimisel tõstma palku 5%. See ei rahuldanud töölisi. Komisjonis lepitusprotseduuril selgus, et vabrikuvallitsus oleks valmis veelgi töölised palku tõstma — kuni 8% olemasolevaist palkadest arvates. Töötülide lahendamise komisjoni otsusel katsuti veel kord omavaheliste läbirääkimistega õnne, kuid tulemusi ei saavutatud. Töölised andsid oma esialgseist nõudmisist küllalt järele ja oleksid nõustunud 12%-lise palgatõstmisega, kui vabrikuvallitsus oleks annud mingi tagatise 4 ja 6 teljega töötamisel abitöölised võtmiseks. Kuna vabrikuvallitsuse poolt ses suhtes ei taheta anda järele ja telgede arvu tahetakse tingimata suurendada, siis ei tulnud kokkuleppest midagi välja ja töötüli läheb komisjoni sundotsuse tegemiseks.

600 šokolaaditöölise palgavõitluses

„Kave“ töölised üldkogu koosolek peeti 30. juulil, kus otsustati alustada palgavõitlust töötülide lahendamise seaduses ettenähtud korras. Töölised nõuavad seniste palkade tõstmist 20% võrra nii aja- kui ka tükitöödel, kusjuures naistöölisile oleks tagatud 22 senti ja meestöölisile 33 senti tunnis alamäärana. Seni teenisid töölised päevas 1,2 kr. ja tükitööga oli tagatud 1 kr. päevas. Koosolekust võttis osa 153 töölise ja otsused tehti üksmeelselt.

Paar päeva hiljem peeti ka Ginovkeri šokolaaditehase töölised üldkogu koosolek,

millest võttis osa 133 töölise. Koosolekul otsustati alustada töötüli palgatõstmise nõudmiseks. Ginovkeri töölised nõuavad samalpalju palkade tõstmist kui „Kaveski“, ainult selle vahega, et „Kaves“ nõuti meestöölised päevapalga kindlustamist 2,8 kr. päevas, mis vastab umbes 34 sendile tunnis. Kuna „Kaves“ töötab umbes 400 ja „Ginovkeris“ üle 200 töölise, siis hõlmab palgaliikumine šokolaaditööstuses üle 600 töölise.

Omavahelisel läbirääkimisel lubati tulla „Kave“ töölisile osaliselt vastu, kuid töölised esindajad ei saanud võtta vastu pakutud tingimusi. „Ginovkeri“ tööandja ei teatanud oma töölised esindajatele sisulist vastustki. Mõlemad töötülid läksid Töötülide lahendamise komisjoni, kus ka lepitusprotseduuril tööandja osaliselt ei teatanud, kuipalju nad on nõus töölised palku tõstma. Mõlemas töötülis kestavad veel läbirääkimised poolte vahel, kuid arvatavasti tuleb komisjonil teha sundotsus mõlemas töötülis.

Töölised vajavad rahvamaju. Reas suurkäitistes ehitati omal ajal töölised tarvis rahvamajad, kus ruumi leidsid töölised organisatsioonid ja töölised seltskondlik tegevus. Aja jooksul on need rahvamajad töölisorganisatsioonidele enam-vähem suletud ja on antud kasutada mitmesugustele organisatsioonidele, kel õigupoolest pole mingit tegemist käitise tööliskonnaga. Toome mõned näited. Lutheri rahvamaja, mis peaks olema töölised kasutada, on Kristliku Noortemeeste Ühingu käes, kes seal siis peab oma pidusid ja muid olenguid. Töölistel tuli isegi oma jõulupuu tarvis ruumi üürida mujalt.

„Kiviõlisse“ ehitati alles hiljuti uhke rahvamaja, kuid seda kasutavad nüüd peamiselt igasugused teised organisatsioonid, töölisile on vaid vähe ruumi jäetud. Töölised peavad oma koosolekuid korraldama vanas lagunenud kinoruumis, mis oma katkisest põrandast hoolimata peab täitma ka võimla ja mitmesuguste kirikute ülesandeid.

Kreenholmi rahvamaja kasutavad ka mitte-töölisorganisatsioonid.

Ka teiste suurkäitiste rahvamajad on eraorganisatsioonide käes, kuna töölised ühingu tarvidustega ei arvestata.

Suurkäitiste rahvamajade küsimus vajab selgitamist ja korraldamist.

Oma töölised organisatsioonidele vastavate ruumide soetamine tuleb teha suurkäitiste kohuseks. Rahvamajade kasutamise küsimuse uurimisele on asunud Tööliskoda, kelle sotsiaaltoimkond tegi vastava otsuse.

Sport tööliskonnas.

Käesoleval suvel on tööliskonnas märgata sportlike huvide tõusu. Suurel arvul on peetud jalgpallivõistlusi üksikute käitiste ja ka kutseühingute meeskondade vahel. Kahjuks puudub nende võistluste üldine kor-

rahdus. Oleks vajaaine, et ka tööliste spordiliikumist enam suudetaks organisatsiooniliselt haarata. Huvi tõus spordi vastu on täiesti tervitatav. Sport suudab pehendada üksluisi ja ratsionaliseeritud vabrikutöö halvavaid mõjusid tööliste tervisele.

Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda

on asunud oma häälekandja väljaandmisele, mille esimene number ilmus k. a. augustis.

Tsiviilseadustiku eelnõu.

Sotsiaalministeerium on ühinenud Töölistkoda seisukohaga (vaata „T. Teataja“ nr. 1 — lhk. 23.), et Tsiviilseadustiku eelnõust võetakse kustutada pereteenistust ja teenistust korraldavad eeskirjad, kuna nende teenistussuhete kohta on kehtivad eri seadused.

Poolakaid lahkeb veelgi Kiviõlist.

Lisaks esimesele poolakate väljarändamisele on järgnenud veelgi mitukümmend päni, kellele maarjamaa leib on liig soolane. Hiljuti sõitis osa poolakaid teistele järele. Samal ajal kuuldub, et vabrikuvälisuse ringkondades liiguvad ikkagi kuuldused uute poolakate hulkade toomiseks Eestisse ja seda tahetakse teha juba suurema valiku järele, et ei pääseks sisse mässuline element. Põllutööks teeb samal ajal kokkuvõtteid poola põllutööliste tarbe kohta. Liiguvad kuuldused, et poola põllutöölisi tahetakse jätta isegi talveks Eestisse.

Mis puutub kaevandusisse, siis laheneb siin tööjõu küsimus ka poolakateta. Huvitav on siinjuures märkida, et riiklik põlevkivitööstus ei tunne tööliste kriisi ja dir. Raud on riigi majandusnõukogus kui ka ajakirjandusele antud seletustes teatanud, et tööliste küsimus ei ole riiklikes käitistes mingi probleem. Töölisi olevat tööle pakkumas seevõrd, et ollakse sunnitud mõni päev saatma tagasi 5—6 töölist, sest praegusel korral on võimatu neid rohkem paigutada tööprotsessi.

Kiviõlist kuuldub, et sealgi võetakse töölisi juure. Kaevanduses ja õlivabrikus töötab praegu umbes 1600 töölist, kellest on kaevureid 400. Et kaevandus võiks töötada sellaselt, mis vastaks õlivabriku kivitarnitamise hulgale, siis peaks kaevanduses olema tööalaliselt vähimalt 600 kaevurit. Kuna uusi kaevureid on ka Kiviõlil alaliselt juure võetud, siis tarvitab kaevandus ainult 150 kaevurit uute töölistena. Direktor Meeritsa enese jutu järele võetakse iga päev neli kuni viis kaevurit juure, järelikult peaks kestma kaua, kuni suudetaks saavutada tarvilik norm töölisi. Poolakate äraminekust tekkinud auk on juba täidetud. Hooaja- ja muude välistööde kokkutõmbumisel vabaneb kaunis palju hooajatöölisi, kes otsivad teenistust. Turbarabad annavad kaunis suure hulga vabanevat tööjõudu. Pealegi leidub meie provintsilinnades sadade viisi täiesti liigseid inimesi, kes seal tööd ei leia, nagu Pärnus. Aga

et töölisel üldse oma kodukohta vahetaksid, siis peavad olema loodud selleks vastavad eeltingimused ja äraelamist võimaldavad palgad. Perekonnainimesel alalise elukoha vahetamine pole nii kerge. Samuti tuleb kaevandusisse tagasi osa endisi kaevureid, kes seni ajutiselt läksid pealmaatöödele terviseks ja mitmesuguseil teisel põhjusil.

Nõuandenurk

Küsimus 46: Kas võib tööandja keelduda tööliste üldkogu koosolekule väljastpoolt kõnelejate kutsemisest põhjendusel, et küsimused, mida kõneleja käsitleb, ei kuulu üldkogu kompetentsi?

Vastus: eitav .

Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seaduse § 42 (RT 61 — 1931, art. 488) järgi kutsub tööliste üldkogu koosoleku kokku töölistvanem. Koosoleku pidamiseks ei ole vaja mingit luba tööandjalt, tööandjale teatatakse ainult 24 tundi enne koosoleku algust koosoleku päevakord. Kaitseseisukorra piirkonnas on vaja aga koosolek registreerida politseis. On koosolek politseis registreeritud, siis ei ole enam mingeid takistusi koosoleku pidamiseks, tööandja ei saa siia enam kuidagi vahele segada, üldkoosoleku päevakorra koostab töölistvanem. Tööandjal ei ole õigust nõuda töölistvanema poolt päevakorda võetud küsimuste arutamise ärajätmist või koguni teatavaid päevakorrapunkte keeldu. Töölistvanemal on ka õigus kõnelejad väljastpoolt nõudvaid küsimusi esitada. Missugused need eriteadmisi nõudvad küsimused on, seda määrab ja otsustab töölistvanem. Tööandjal pole vähimatki õigust siin vahele segada ja keeldu kõnelejate kutsumist, põhjendades, et küsimused, mida kõneleja käsitleb, ei kuulu üldkogu kompetentsi. Kui aga tööandja siiski takistab töölistvanema poolt koostatud päevakorraga üldkoosoleku pidamist, võib ta langeda karistuse alla Kriminaalseadustiku § 349¹ järgi arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrühviga mitte üle saja krooni.

Küsimus 47: Kas võib töölistnõukogu üles öelda Töötülide Lahendamise Komisjonis sõlmitud kokkuleppe tööandjaga, ilma et kokkuleppe ülesütleamiseks oleks käitise tööliste üldkogu otsust?

Vastus: jaatav.

Kokkuleppeid Töötülide Lahendamise Komisjonis käitise tööliste nimel on töölistnõukogu õigustatud sõlmima. Sellase kokkuleppe sõlmimiseks ei ole töölistnõukogul vaja üldkogu otsust või luba. Sellest kokkuleppest vabanemine võib toimuda kollektiivlepingute seaduses tähendatud korras. Selle seaduse järgi lepingu pooled võivad vastastikusel kok-

kuleppel lepingut muuta, täiendada ja võivad lepingu ka täieliselt üles öelda. Töötüli puhul loetakse tööliste esindaja või esindajad, s. o. ka töölisnõukogu, töötüli pooleks. On töölisnõukogu tööliste esindajana, s. o. poole, töötüli sõlminud komisjonis kokkuleppe tööandjaga, siis võib ta selle ka üles öelda, ilma et tarvitseks sealjuures enam pöörduda tööliste üldkogu koosoleku poole. Uue töötüli algatamine ei ole aga võimalik ilma üldkoosoleku otsuseta.

Küsimus 48: Kas on kehtivad tööliste endi vahel või tööliste ja kutseühingu vahel sõlmitud tagatislepingud ühise töölepingute ülesütlemise ja ainult teatud töötingimustel töötamise kohta?

Vastus: jaatav.

Viimases vorstitöölise palgavõitluses töölised sõlmisid kutseühinguga lepingu, mille kindlustuseks anti vastavad kohustusallkirjad, et kollektiivselt töölepingud üles öeldakse ja et uued lepingud sõlmitakse ainult kõrgemate palkadeks. Osa töölisi ei täitnud seda kokkulepet ning kutseühing andis nende vastu kohtuliku nõudmise kohustusallkirjade põhjal. Jaoskonnakohtunikud pole neid nõudmisi rahuldanud, põhjusel, et töölised peavad töötüli korral kasutama Töötülide lahendamise seaduses tähendatud korda ja need kokkulepped olevat tühised.

Kahtlemata on see jaoskonnakohtunike seisukoht väär. Balti Eraseaduse järgi on igasugused kokkulepped ja ka tagatislepingud võimalikud. Töötülide lahendamise seadus ei ole Balti Eraseadust kõige vähemal määral muutnud. Töötülide Lahendamise seadus korraldab pealegi vahekordi tööliste, tööandja ja riigivõimu vahel töötüli puhul ja mitte kutseühingu ja tööliste eravahekordi. Pealegi ei ole siin tegemist mitte töötüliga, s. o. tööliste kollektiivse ülesastumisega tööandja vastu töötingimuste pärast, vaid tööliste oma vahekordadega. Nagu ei saa keegi keelda töölistele töölepingu ülesütlemist, nii ei saa tühiseks lugeda ka rea tööliste vahel sõlmitud lepinguid töölepingu ülesütlemise kohta. Lõppeks haarab Töötülide Lahendamise seadus ainult tööandja ja tema käitise tööliste vahel tekkinud kollektiivseid töötülisid, mitte aga kutseühingu ja tööandja vahelisi töötülisid, kuigi eeldada, et siin oli tegemist töötüliga. Tegelikult on siin aga tegemist ainult tööliste ja kutseühingu vahekordadega.

Neil põhjusil tuleb ülesseatud küsimusele vastata jaatavalt. On vaevalt kahtlust, et kohtu järgmised instantsid tühistavad jaoskonnakohtunike otsused.

Küsimus 49: Kas töölisvanema volitused lõpevad igal juhul aasta möödumisel, arvates valimistagajärgede väljakuulutamise päevast, ja kas seoses sellega lõpeb ka töölisvanema õigus saada töölisvanema eritasu?

Vastus: jaatav.

Töölisvanem saab eritasu selles ametis olemise aja eest. Ametisse astub töölisvanem valimistagajärgede väljakuulutamisega ja lahkeb ametist volituste lõppemisel. Töölisvanema volitused aga lõpevad aasta möödumisel valimistagajärgede väljakuulutamistest arvates.

Riigikogu oma seletuskirjas toonitab küll, et kui volituste lõpupäevaks uue töölisvanema valimised veel ei ole läbi, või kui on lahendamata sisseantud protestid ja selle tagajärjel valimised on veel lõplikult kinnitamata, täidab töölisvanem oma ülesandeid seaduse üldise mõtte järgi seni, kuni ta saab anda ameti üle uuele töölisvanemale. Kui aga üldkogu üldse keeldub valimiskomisjoni valimisest, tuleb töölisvanema volitused ja ühtlasi ka õigus eritasule lugeda lõppenuks volituste aja möödumisel.

See Riigikogu seisukoht ei vasta aga seaduse sõnalisele tekstile ja seepärast ei saa seda lugeda kehtivaks, vaid ülesseatud küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

Küsimus 50: Kas on seadusepärane käitise motoristidena töötavaile töölistele puhkuse mitteandmine, kui nad töötavad tunnitasu alusel, palka aga maksetakse üks kord kuus ja tööleping on sõlmitud määramata ajaks?

Vastus: eitav.

Töölisi, kes palka saavad tunnitasu alusel, ei saa lugeda kuutöölisteks ja neile tuleb anda palgalist puhkust, kui käitis allub tööstustööliste palgalise puhkeaja seadusele. Kui aga tunnitöölistele siiski palka maksetakse üks kord kuus, siis on see ebaseadusepärane, kuna tööliste töölepingu seaduse § 26 p. 1 kohaselt peab tunnitöölistele, kellega leping on sõlmitud määramata ajaks, palga maksmine toimuma vähimalt kaks korda kuus. Tunnitöölistel alluvad ka palgalise puhkeaja seadusele ja on õigustatud saama käitiselt vastava tunnistuse hinnaalandusega sõiduks raudteel puhkuse ajal.

I. R.

Tellimishind:	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses.	Kuulutuste hind
aastas . . Kr. 1.50	Vastut. ja tegev toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane.	lehek. . . Kr. 30.—
1/2 aastas. „ —.75	Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,	1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ —.40	telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,	1/4 „ . „ 7.50
Üksiknumber 15 s.	välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	1/8 „ . „ 5.—

Vastutav ja tegev toimetaja: *Ilmar Rebane*, väljaandja Töölistekoda. Ilmunud 1. septembril 1937.